

Рівненський державний гуманітарний університет
Факультет іноземної філології
Кафедра романо-германської філології

ДИПЛОМНА РОБОТА
ступінь вищої освіти “Магістр”
на тему:
«Способи перекладу онімів як характерна ознака
індивідуального стилю перекладача»

Виконала: студентка VI курсу, групи ІМ-61
напряму підготовки (спеціальності)

035 Філологія (Германські мови та
літератури (переклад включно))

Кірея Г.І.

Керівник

Доц, кандидат філологічних наук

Константінова О.В.

Рецензент

Рівне – 2018

ЗМІСТ

ВСТУП

РОЗДІЛ I. ПЕРЕКЛАД ОНІМА ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ ЖАНРУ ФЕНТЕЗІ

1.1. Особливості оніма як частини ономастичної системи художнього твору

(поняття, класифікація, функції онімів)

1.2. Оніми в аспекті перекладу (труднощі та способи перекладу онімів)

1.3. Онім як відображення індивідуального стилю письменника

РОЗДІЛ II. ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ВЛАСНИХ НАЗВ У ПОВІСТІ

ДЖ. Р.Р. ТОЛКІНА «ГОБІТ, АБО ТУДИ І ЗВІДТИ»

2.1. Класифікація онімів повісті Дж. Р.Р. Толкіна «Гобіт, або туди і звідти»

2.2. Стратегії перекладу авторських онімів Дж. Р. Р. Толкіна українською мовою Оленою О'Лір та Олександром Мокровольським

2.3. Труднощі відтворення індивідуального стилю Дж. Р.Р. Толкіна в українському перекладі повісті «Гобіт, або туди і звідти»

ВИСНОВКИ

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

ДОДАТКИ

Вступ

Обґрунтування вибору теми, актуальності, хто вивчав цю проблему

Оніми (власні назви) – це індивідуальні найменування одиничних об'єктів у зв'язку із потребами людства в індивідуалізації, та обумовлені більшою мірою соціокультурними факторами. Онімія *повісті* Дж. Р. Р. Толкіна «*Гобіт, або Туди і Звідти*» представлена групами **поетонімів**, виділених за різними критеріями, як смисловими, так і формальними.

Переклад вигаданих власних імен художнього твору є складним процесом, адже новоутворені оніми, як вкраплення штучної культури, крім звичайної номінації, несуть додатковий сенс, мають певне стилістичне навантаження, особливі стилістично-виражальні можливості, глибоке культурне наповнення у художньому творі, відображають мовну картину світу художнього твору. Поетоніми є важливими елементами стилістичної та організаційної структури художнього тексту, а також є відображенням авторського стилю. **Багато перекладознавців** «промовисті» власні назви художнього твору **відносяться** до безеквівалентної лексики або ж до реалій. Тож виникають труднощі при виборі способу їх перекладу, відтворення яких мовою перекладу естетично задовольнило б потреби читача у такій же мірі як задовольняє читача оригінальний твір.

Форма, звуковий склад, структура онімів, що використовуються у творах художньої літератури, **співпадають** із традиційними моделями **опонімів** реальної дійсності. Водночас літературні імена мають власні особливості, адже крім найменування персонажів, у силу своєї фонетичної, семантичної, та морфологічної вмотивованості, вони й характеризують героїв. Це – найважливіша роль, яку виконують особисті імена у художньому тексті. **У зв'язку із вказаним, необхідно відзначити факт стилістичної вмотивованості літературних імен, котру перекладач повинен зберегти у вихідному творі. Прізвища, імена, найменування, використані стилістично правильно та чітко, забезпечують досягнення поставленої автором мети та загального духу художнього твору, вносять у твір**

специфічний колорит та значення. Першочерговим завданням перекладача ж, є збереження цього колориту у творі іншою засобами цієї ж мови.

Ономастична система художнього твору є відкритою системою, адже вона формується елементами індивідуально-авторського ономастикону, котрий в свою чергу виступає важливою складовою будь-якого художнього полотна. Ономастична система вважається незамкненою, оскільки її склад постійно оновлюється новими найменуваннями, які з часом можуть набути широкого вжитку, або відійти до периферії. Відповідно й антропонімічна система **легендаріуму** Дж.Р.Р. Толкіна є частиною **авторського ономастикону**, що утворюється сукупністю художніх онімів як елементів ономастичних просторів його творів.

У традиційному перекладознавстві велике значення мали роботи **видатних науковців і лінгвістів**, що досліджували перекладацькі способи, які застосовуються при перекладі власних назв, а саме: Л. С. Бархударова, **С. Влахова**, **С. Флоріна**, М. П. Кочергана, І. В. Корунець, **А.І. Рибакіна**, **Л.Я. Черняховської** тощо.

Існують різні погляди науковців щодо семантичної наповненості власних назв та потреби урахування конотацій при перекладі онімів. Так, **С. Влахов та С. Флорін** стверджують, що власні імена становлять **особливу цікавість**, і часто виконують роль лаконічних характеристик персонажа. Власні назви – основа образної системи твору, і дослідження їх семантики є першочерговим завданням перекладача, адже саме це дозволить цілісно побудувати систему образів твору. У ім'я героя автор закладає певне значення, яке відповідає характеру цього ж героя, тому правильно підібране ім'я показує зв'язок форми і значення та підсилює емоційне враження на читача. Проте, **деякі науковці** зауважують, що власні імена передають енциклопедичну інформацію, у них немає ні семантичного значення, ні додаткової конотації, тому найбільш оптимальний спосіб їх перекладу – відтворення графічної оболонки слова мовою перекладу.

Об'єктом дослідження є способи перекладу онімів художнього твору.

Предметом дослідження є особливості перекладу власних назв українською мовою у повісті Дж. Р.Р. Толкіна «Гобіт, або Туди і Звідти».

Метою нашої роботи є з'ясування перекладацьких способів відтворення онімів художнього твору українською мовою із урахуванням індивідуального стилю письменника.

Мета роботи передбачає вирішення таких **завдань**:

- 1) здійснити наукову розвідку праць, котрі висвітлюють проблему наявності чи відсутності значення у онімів; класифікації та функції онімів у художньому творі;
- 2) узагальнити труднощі та способи перекладу онімів;
- 3) визначити роль оніма у створенні індивідуального стилю письменника;
- 4) класифікувати аналізовані оніми романів Дж.Р.Р. Толкіна;
- 5) виявити способи перекладу авторських онімів Дж. Р. Р. Толкіна українською мовою Оленою О'Лір та Олександром Мокровольським;
- 6) з'ясувати труднощі відтворення ідіостилю Дж. Р.Р. Толкіна в українському перекладі повісті «Гобіт, або туди і звідти».

Методичну основу дослідження склали наступні методи та прийоми: описовий метод був використаний для систематизації та класифікації онімів; метод семного аналізу дав можливість інтерпретувати значення онімних одиниць; контекстуально-інтерпретаційний метод був застосований для визначення конотативного навантаження онімів; дистрибутивний та трансформаційний – для зіставлення та аналізу використання узуальних та okazіональних одиниць авторського ономастикону (зокрема, дистрибутивний аналіз дозволив виявити здатність онімів отримувати додаткове емоційно-оцінне навантаження залежно від їхнього мікроконтексту).

Наукова новизна роботи полягає в тому, що вперше класифіковано поетоніми повісті Дж.Р.Р. Толкіна «Гобіт, або Туди і Звідти» та виявлено відмінності двох паралельних перекладів повісті Оленою О'Лір та Олександром Мокровольським.

Теоретичне значення роботи визначається тим, що дослідження значного фактичного матеріалу та динаміки перекладів художнього твору дозволили зробити обґрунтовані висновки про закономірності відтворення «**промовистих**» **поетонімів** мовою перекладу, визначити роль оніма у створенні індивідуального стилю письменника; класифікувати аналізовані оніми романів Дж.Р.Р. Толкіна; виявити способи перекладу авторських онімів Дж. Р. Р. Толкіна українською мовою Оленою О'Лір та Олександром Мокровольським; що робить певний внесок у розробку проблем ономастопоетики та перекладознавства, сприяє уточненню певних положень і поглибленню теоретичних засад.

Практичне значення роботи полягає у можливості використання одержаних результатів у підготовці нормативних курсів з перекладознавства та ономастики, семінарів із загальної та літературної ономастики, при написанні курсових, дипломних та магістерських робіт.

Апробація результатів роботи. Основні положення та результати дослідження було апробовано в наукових публікаціях “**Особливості перекладу онімів** (за твором Дж.Р.Р. Толкіна “Гобіт або туди і звідти”) (STUDIA PHILOLOGICA : зб. студент. наук. праць / редколегія: О.В. Деменчук, О.В. Константінова, О.І. Павлова [та ін.]. – Рівне : РДГУ, 2018. Вип. 2. – 360 с.) + **публікація в листопаді 2018.**, на щорічній звітній науковій конференції викладачів, співробітників і здобувачів вищої освіти РДГУ за 2017 рік (22-23 березня 2018 р.) та на **СЕМІНАРАХ З ПЕРЕДДИПЛОМНОЇ ПРАКТИКИ (ДАТИ проведення жовтень).**

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, анотації, списку використаної літератури та додатків.

1.1. Особливості оніма як частини ономастичної системи художнього твору (поняття, класифікація, функції онімів)

Онім – це власна назва, що виражена словом, словосполученням чи реченням і служить для виділення названого ним об'єкта серед інших об'єктів для його індивідуалізації та ідентифікації [5, с. 134]. Оними – слова, що називають дійсний чи вигаданий об'єкт, особу чи місцевість єдину в своєму роді [7, с. 150]. Власні назви з'являються тоді, коли індивідуальне розрізнення набуває суспільної значущості. *Власна назва* – це універсальна функціонально-семантична категорія іменника, призначена для виділення та ідентифікації одиничних об'єктів (живих і неживих), котрі «виражають одиничні поняття і загальні уявлення про ці об'єкти в мові, мовленні і культурі народу» [30, с. 74]. Головна роль власних назв, або пропріативів, – бути назвою об'єкта або суб'єкта в співвідношенні його з рядом однотипних або схожих об'єктів, тому в онімах головне – виділення з ряду, а другорядне – співвіднесення об'єкта (суб'єкта) з собі подібними.

Український ономаст М.М. Торчинський сформував досить вичерпне визначення оніма. Власні назви (оними, або пропріативи) — це «периферійно найбільш поширені у мові і мовленні одиниці, якими можуть бути субстантиви (іменники і вжиті у їхньому значенні інші слова, словосполуки і речення), що використовуються для індивідуального називання одиничних денотатів (окремих об'єктів або їхніх сукупностей як єдиного цілого), є соціально зумовленими і суспільно закріпленими, а також вторинними, генетично переважно похідними від апелятивів (загальних назв), виконують передусім номінативну і інформаційну функції, характеризуються опосередкованим зв'язком із поняттями і мають специфічні семантичні, граматичні, функціональні та інші особливості» [28, с. 5-6].

Власну назви та апелятив відрізняють суттєві ознаки. По-перше, належність одиниці: власна назва – найменування одиничного об'єкта, апелятив – найменування сукупності одиниць. По-друге, відношення до поняття: загальні назви – носії понять, а власні назви включають усю відому мовцеві інформацію про свої денотати, без певних узагальнень, і тому пов'язуються з поняттями лише тією мірою, якою вказують на різновид об'єктів, до яких належать їх денотати. Загальні

назви об'єднують, узагальнюють однорідні об'єкти, а власні назви, навпаки, їх розрізняють, диференціюють [18, с. 35].

Оніми утворюють величезний пласт лексичного складу мови завдяки функції найменування живих істот, об'єктів простору, матеріальної і духовної культури; національно-культурній забарвленості, що зумовило необхідність їхньої класифікації. Виявлено чимало класифікацій онімів в зв'язку з денотатами, іменованими об'єктами, на кшталт запропонованої М. П. Кочерганом:

1. *Антропоніми* – особові імена людей;
2. *Топоніми* – назви географічних об'єктів;
3. *Теоніми* – найменування божеств, міфічних істот;
4. *Зооніми* – клички тварин;
5. *Астроніми* – назви небесних тіл;
6. *Космоніми* – назви зон космічного простору і сузір'їв;
7. *Хрононіми* («квазівласні імена») – назви відрізків часу, пов'язані з історичними подіями;
8. *Ідеоніми* – назви об'єктів духовної культури (заголовки творів, назви п'єс, творів живопису, кінофільмів тощо).;
9. *Хрематоніми* – назви окремих об'єктів матеріальної культури (хрематонімія, що включає власні назви матеріальних предметів — кораблів, ураганів, алмазів тощо);
10. *Ергоніми* – назви організацій, виробничих та суспільних об'єднань (ця група включає величезну кількість найменувань — від партій, товариств, заводів, вузів до кінотеатрів, кооперативів, магазинів, фірм тощо);
11. *Гідроніми* – назви водоймища (річки, озера, ставка, моря, болота);
12. *Етноніми* – назви народів, етнічних груп [20, с. 187].

Класифікуючи ономастичний матеріал, А.В. Суперанська враховувала лінгвістичні та екстралінгвістичні характеристики імен:

1. Класифікація імен у зв'язку із іменованими об'єктами;

2. Імена, що виникли природно, і штучно створені імена. Ця класифікація тісно пов'язана з класифікацією імен за їх призначенням і з дихотомією «ім'я в офіційному і неофіційному вживанні»;

3. Класифікація по лінії «мікро» – «макро».

4. Структурна класифікація імен.

5. Хронологічна класифікація.

6. Класифікація імен в зв'язку із їхньою вмотивованістю та етимологічна класифікація, також поділ імен на апелятивні та епонімічні, первинні та «перенесені».

7. Класифікація імен в зв'язку із об'ємом закріплених в них понять.

8. Класифікація імен в зв'язку із дихотомією мова – мовлення.

9. Стилїстична і естетична класифікація [25, с. 174-205].

Усі перераховані аспекти властиві кожному імені і можуть виступати в якості його характеристики. Вказані характеристики є різноплановими за своєю природою: одні із них – лінгвістичні, другі – логічні, треті – історичні, четверті – соціальні, п'яті – психологічні.

Власні імена є мовними одиницями, і тому становлять предмет дослідження особливого розділу лінгвістики – *ономастики*. Сукупність усіх власних назв мови становить її *ономастичний простір*. Ономастичний простір – комплекс власних назв усіх класів, що вживаються у мові певного народу у певний період для іменування реальних, гіпотетичних і фантастичних об'єктів [23, с. 95]. Покладаємося на теоретичні положення ономастів В. М. Топорова, О. В. Суперанської, котрі вважали, що ономастичний простір складається з багатьох онімічних полів і визначається моделлю світу, що існує у певного народу. До об'єктів, які входять в ономастичний простір будь-якого регіону, відносяться найважливіші для людини речі, називання яких тільки за допомогою апелятивів недостатньо. Це – живі об'єкти (антропоніми), та місця проживання (топоніми). Додаткові об'єкти, які доповнюють ці основні, різняться залежно від характеру культури кожного етносу і від особливостей епохи [26, с. 49]. О. В. Суперанська ідентифікує поле в ономастиці як «певну сферу співвіднесеності назви» і вказує на можливість його членування на

більш часткові, відповідно до об'єктів, поля які іменуються антропонімічними, топонімічними полями тощо [26, с. 279 – 280].

Онімічний простір складається із полів, котрі об'єднують оніми певного класу, а «поля в онімічному просторі і їхнє реальне наповнення залежать від об'єктів, ономастизованих певним народом у певну епоху» [26, с. 94 – 95]. «Поділ ономастичного простору на зони і сектори важливий як у теоретичному відношенні – для кращого розуміння і вивчення власних назв, – так і у практичному, оскільки назви різних об'єктів несуть неоднакове соціальне навантаження, і, природно, ті сектори ономастичного простору, на які припадає більше навантаження, повинні бути вивчені більш ретельно» [26, с. 49].

Так, ономастичний простір відповідно до іменованих об'єктів ділиться на окремі галузі, як от топонімія, антропонімія, міфонімія, зоонімія, хрематонімія, астронімія тощо. В середині цих галузей можуть бути виділені ономастичні поля. Назви, які входять до складу кожного поля, становлять собою систему, кожен член якої пов'язаний з іншими за низкою параметрів: територія, час, та і т. д.» [25, с. 147].

О. В. Суперанська пропонує денотатно-номінативну («предметно-номінативну») класифікацію онімів [25, с. 160]. В основі запропонованої Суперанською денотатно-номінативної класифікації власних назв є поділ їх на **поля**, які є найбільшими частинами онімного простору: *вітоніми*, *топоніми*, *космоніми*, *прагматоніми*, *ідеоніми* й *ергоніми*.

Повна класифікація О.В. Суперанської виглядає наступним чином:

I. Імена живих істот і істот, які сприймаються як живі:

1. *Антропоніми* (найменування людей), які бувають індивідуальні та групові. Індивідуальні виділяють особу із колективу, групові – даються колективам, які виділяються на основі тих чи інших ознак [25, с. 174];

2. *Зооніми* (клички різних тварин, птахів тощо – як свійських, так і диких, які теж можуть бути індивідуальними і груповими [25, с. 178]);

в) *Міфоніми* (найменування людей, тварин, рослин, географічних і космографічних об'єктів, різних предметів тощо, які в дійсності ніколи не існували. Особливе місце займають *теоніми* (імена богів) і *демоніми* (найменування різних

духів, вищих і нижчих, добрих і злих). Імена героїв і титанів займають проміжне становище між антропонімією і теонімією [25, с. 180 – 181]).

II. Іменування неживих предметів:

1. *Топоніми* – назви географічних об'єктів. Зокрема дослідниця описує *ороніми* (назви об'єктів рельєфу), *спелеоніми* (назви підземних об'єктів), *дримоніми* (назви лісових масивів), *гідроніми* (назви водних об'єктів), *урбаноніми* (назви об'єктів всередині поселення) [25, с. 186];

2. *Космоніми* (назви галактик, зоряних систем, туманностей, сузір'їв) і *астроніми* (назви окремих небесних тіл: зірок, планет, астероїдів, комет);

3. *Фітоніми* (власні назви рослин);

4. *Хрематоніми* (власні назви окремих предметів: зброї, посуду, дорогоцінностей, музичних інструментів тощо);

5. *Назви засобів пересування*;

6. *Сортові та фірмові назви*.

III. Власні імена комплексних об'єктів:

1. *Назви підприємств, установ, товариств, об'єднань*.

2. *Назви органів періодичної преси*.

3. *Хрононіми* (власні назви часових відрізків).

4. *Назви свят, ювілеїв*.

5. *Назви заходів, кампаній, воєн*.

6. *Назви творів літератури і мистецтва*.

7. *Документоніми* (назви документів, актів та законів).

8. *Назви стихійних лих*.

9. *Фалероніми* (назви нагород: орденів, медалей, інших відзнак) [25, с. 174-205].

В ономастичний простір не включені такі лексичні одиниці: етноніми, позначення осіб за місцем проживання, групові прізвиська людей, номени і товарні знаки [25, с. 188 – 213].

Враховуючи сказане вище, **онімний простір необхідно поділити на шість онімних полів:**

1. **Вітоніми** (назви об'єктів живої природи).
2. **Топоніми** (назви географічних об'єктів).
3. **Космоніми** (назви космічних об'єктів).
4. **Прагматоніми** (назви об'єктів, пов'язаних із матеріальною сферою діяльності людини)
5. **Ідеоніми** (назви об'єктів, пов'язаних із нематеріальною сферою діяльності людини).
6. **Ергоніми** (назви постійних або тимчасових об'єднань людей).

У свою чергу, вказані поля розмежовуються на більш дрібні структурні одиниці, відповідно до наведених вище різновидів.

Онiми художнього твору складають його *ономастичний простір*. Якщо реальна ономастика в цілому належить словниковому складу мови, то літературна ономастика – це факт художнього мовлення, оскільки функції власних імен в повсякденному і художньому мовленні абсолютно різні [18, с. 37].

Початок ХХІ ст. ознаменувався зростанням інтересу вітчизняних та зарубіжних лінгвістів до проблем поетичної (літературної) ономастики, адже особливої уваги потребує термінологія порівняно нової наукової галузі. Широке використання власних назв у художній літературі, інтерес лінгвістів до їх функціонування у художньому тексті сприяли формуванню нового напрямку в ономастиці, що виник на перетині ономастики і стилістики, лінгвістики тексту і лексичної семантики – *ономапоетики*, яка вивчає будь-які власні назви у художніх творах” [24, с. 16]. Слід **відзначити важливість** робіт Е. Б. Магазаніка «Ономапоетика, або «промовисті імена» в літературі»; В. М. Калінкіна «Від літературної ономастики до поетонімології», Ю. О. Карпенка «Власна назва в художній літературі», О.В. Суперанської «Загальна теорія власної назви», О.І. Фонякової «Власна назва в художньому тексті», Д. Бучко «Проблемні питання української ономастичної термінології» тощо.

Ономасти виділяють та послуговуються низкою термінів, котрі називають розділ ономастики про власні імена, як от *художня ономастика*, *поетична*, *літературна ономастика* (Ю. О. Карпенко, О. І. Фонякова, Немировська,

Подольская); *ономапоетика* (Селіверстова); *поетика оніма* (В. М. Калінкін); **літературно-художня ономастика** (Л.О. Белей).

Літературна ономастика – частина поняття «художнє ціле», спосіб художнього відтворення світу за допомогою найменування, один із складників проблеми художності, її магії й секретів [24, с. 112]. О. І. Фоякова кваліфікує *літературну ономастику* як нову комплексну дисципліну, «яка виникла на межі ономастики зі стилістикою, поетикою, естетикою слова, лінгвістикою тексту, лексичною семантикою, семіотикою» і яка вивчає всі особливості вживання власної назви в тексті художнього твору і за його межами [23, с. 7].

Поетична ономастика вивчає «будь-які поетоніми в художніх літературних творах: принципи їх творення, стиль, функціонування в тексті, сприйняття читачем, а також світогляд і естетичні настанови автора» [23, с. 96].

Розділ художньої ономастики про особові імена ідентифікують як *антропоніміку поетичну* (Н.В. Подольська); *літературно-художню антропоніміку* (Л.О. Белей); *художньо-літературну антропоніміку* (М. Л. Худаш). Терміносполучення *літературна антропоніміка* використовують Л. П. Кричун та М. В. Карпенко, яка під цим терміном розуміє «розділ антропоніміки, що вивчає художнє використання власних імен» [28, с. 35]. На позначення одиниці літературної антропоніміки вживаються такі терміни, як *поетичний антропонім, літературний антропонім, стилістичний антропонім, промовисте ім'я, художній антропонім, антропонімічний поетонім, літературно-художній антропонім* тощо [28, с. 36].

Більшість визначень свідчать, що літературна ономастика використовує терміни ономастики, додаючи до них означення «літературний» [28, с. 38]. **Погоджуємося із ономастом, О. Ю. Карпенко, котрий зауважує, що окрему власну назву прийнято позначати грецьким словом *онім*, а їх сукупність – *онімією*.** Відповідно в сфері літературної ономастики вживаються терміни *літературний онім, літературна онімія*. Паралельно до них функціонують і однослівні позначення *поетонім, поетонімія*. Щоб розрізнити в складі поетонімів імена реально існуючих людей та вигаданих, створених уявою письменника персонажів, перші так і

називаються *іменами історичних осіб*, а другі – *фіктонімами*. При цьому до перших відносяться як добре всім знані, так і маловідомі, аби лише вони позначали людей, що реально існували. Фіктонімами ж є і дуже знамениті, і зовсім не знамениті імена персонажів, аби лише вони були створені уявою письменника [28, с. 40].

Ономаст В. М. Калінкін пропонує використання терміну «*поетонім*», «*поетонімія*» – неструктурована сукупність поетонімів, «*поетонімікон*» – список, словник, система поетонімів [15, с. 78], однак розділ ономастики, який займається дослідженням функціонування власних найменувань у художньому мовленні, дослідником окреслюється терміносполученням *поетика оніма*.

Ми ідентифікуватимемо онім художнього твору як поетонім. Терміном «поетонім» послуговуються представники донецької ономастичної школи. Зокрема, В. Калінкін поетонім тлумачить як системну парадигму усіх назв персонажа, «сукупність вживань відповідного імені в тексті» [15, с. 87]. Н. Подольська визначає поетонім як «ім'я в художній літературі, що, крім номінативної, виконує характеристичну, стилістичну й ідеологічну функції в мові твору» [23, с. 108]. Відбір власних імен визначається жанром і художнім методом письменника. Кожен автор створює автентичний ономастичний світ, що повинен яскраво висловлювати його художні ідеї, індивідуальний стиль.

Власне ім'я в звичайній мовній комунікації слугує засобом розрізнення об'єктів, а власне ім'я в художній мові цю диференційну функцію поєднує з естетичною, зображальною функцією і певним чином підпорядковується їй [18, с. 39]. Ономастикон художнього тексту представлений системою власних назв, кожна з яких несе у собі певне *функціональне навантаження*. Отже, поетоніми, вжиті автором у художньому творі, є добре вмотивованими і спрямованими на досягнення визначеної мети. Власні назви повинні бути стилістично правильними і точними, відповідати духу, ідеї, меті твору, зобов'язані передавати характерний колорит, а іноді – особливе значення, в якому виражена авторська ідея. Вдало підібране ім'я стає додатковим засобом характеристики персонажа, підсилює емоційне враження від усього твору.

Функцій літературної онімії може бути безліч, а пошук стрункої, загальноприйнятої класифікації функцій поетонімів повинен продовжуватися, адже ні в українській, ні у міжнародній ономастиці дослідники поки що не розробили єдиної такої систематизації.

Розглядаючи функції реальних онімів, О. В. Суперанська наполягає, що в мовленні можливі тільки чотири функції власних імен, а саме:

- 1) Комунікативна (повідомлення, репрезентація), коли ім'я, відоме співрозмовникам, слугує основою повідомлення;
- 2) Апелятивна (заклик, вплив);
- 3) Експресивна (виразова), у якій зазвичай виступають загальновідомі імена, що перебувають на шляху перетворення на загальні;
- 4) Дейктична (вказівна), у якій зазвичай вимовляння імені супроводжується вказівкою на об'єкт [25, с. 272-273].

Дослідниця також наголошує, що ідентифікація, звернення, виділення, перерахування, диференціація, описування – це своєрідне уточнення або членування комунікативної функції, а не самостійні функції імен. Ідеологічне та емоційне навантаження імен не є особливою функцією. Вказівка на спорідненість, соціальний статус та походження слугують швидше елементами інформації імені, ніж його особливими функціями. Легалізація в суспільстві, навпаки, – особлива ономастична функція, однак вона є екстралінгвістичною, слугує соціальним цілям, хоча ґрунтується на мовному матеріалі [25, с. 276].

Розглянувши відмінності загальнонародної ономастики від літературної, Ю. О. Карпенко сформулював думку, що, у зв'язку з детермінованістю літературної ономастики та її функціональною перебудовою, найголовнішою стає не номінативна (ідентифікаційна), а стилістична функція, у якій він розрізняє *інформаційно-стилістичну* та *емоційно-стилістичну функції*. Але цих функцій виявляється замало. Ю.О. Карпенко виділив шість функцій власних назв:

- 1) Номінативну, суто називну функцію онімів, яка стає провідною там, де панує чи бодай переважає денотативний компонент семантики власної назви, де

вона слугує насамперед для того, щоб ідентифікувати об'єкт, що узуально позначається цією власною назвою.

2) Хронотопічну функцію, яка стає провідною там, де онім спеціально вказує на певний час і місце або лише на одну з цих двох координат.

3) Характеризуючу функцію, за якою онім кваліфікує саме свого носія, а не визначає його хронотопічний, соціальний чи віковий статус.

4) Функцію виразовості, образності.

5) Експресивну функцію.

6) Текстотвірну функцію власних назв [18, с. 17-18].

Російська дослідниця Н. В. Васильєва пропонує майже закінчену та цілісну, на її думку, класифікацію функцій літературного оніма, яку створив Д. Лампінг ще сорок років тому, але яка досі популярна в Німеччині. Вона вважає, що цей німецький вчений розробив універсальну й струнку класифікацію [4, с. 131]. Отже, Д. Лампінг виділяє сім функцій літературної власної назви:

1) Ідентифікаційну.

2) Ілюзіоністичну (назви викликають у читача ілюзію реального світу).

3) Міфологізуючу (ім'я породжує у читачів реальну уяву героя та його властивостей) – це провідні функції літературної онімії, причому друга та третя – досить близькі, а перша є обов'язковою для кожної власної назви – саме вона визначає, що ця назва належить онімії, як у реальному, так і в літературному бутті.

4) Характеризувальну (здатність назви бути промовистою, пізнавальною, зображувальною; сюди відносять і відомі, тобто історичні наймення).

5) Акцентувальну й констеляційну функції (служують для пов'язування, підкреслення зв'язку денотатів – носіїв власних назв).

6) Перспективізаційну функцію (здатність імені визначити перспективу денотата в художньому творі).

7) Естетичну функцію (зумовлюється формою наймення та його твірною основою) – це додаткові функції [15, с. 122].

На жаль, в українській та й зарубіжній поетоніміці досі не запропоновано універсальної класифікації літературних онімів. Ономасти застерігають від

механічного перенесення класифікацій реальних онімів на одиниці художньої ономастики. Загальновизнане членування ономастичного простору на класи не може бути в повній мірі покладене в основу класифікації поетонімів. У реальному ономастичному просторі класи імен, прізвищ, імен по батькові, прізвиськ, патронімів чітко відрізняються один від одного мотивами номінації, функціями, сферами уживання; одні покликані тільки називати, а інші – ще й характеризувати або виявляти емоційне ставлення до найменованої особи. У художній ономастиці одиниці різних ономастичних класів різняться передусім структурно, а мотиви номінації, їх функції, характеристичні можливості у них приблизно однакові. Ім'я, прізвище, прізвисько, патронім присвоюються денотату-персонажу автором, і передусім від автора залежать основні функціонально-стильові параметри оніма, що визначають його природу [4, с. 48 – 50].

Класифікація поетонімів повинна максимально враховувати своєрідність цього шару онімічної лексики. Оскільки поетоніми є власними іменуваннями персонажів, що «живуть» на сторінках художніх творів, де покликані виконувати певні стилістичні функції, то універсальною класифікуючою ознакою онімів слід вважати їхню стилістичну функцію.

У художньому тексті оніми зазнають функціональної перебудови. У художньому тексті ім'я або продумана автором ціла система імен беруть участь у створенні смислу тексту. І якщо у ономастиці прийнятним вважається те, що ім'я у нашому повсякденному житті практично десемантизовано, то входячи в іншу умовну реальність, художній текст, онім, як і всі інші елементи тексту, дає читачу привід усвідомлення невідповідності його появи у тексті. Імена у художньому творі утворюють герменевтичне коло, без інтерпретації якого спроби проникнути у глибинний смисл тексту стають безглуздими [5, с. 30-34].

У художньому тексті оніми є носіями ономастичної інформації, що включають знання про власну назву як мовну одиницю; інформація про носія власної назви; а також асоціації/конотації, властиві конкретній власній назві у свідомості носіїв певної мови або певної лінгвокультурної спільноти. Ономастична інформація, яка передається через систему онімних номінацій, включає не лише

знання про місцевість, національне, класове коріння, соціальний стан людини (функція номінації, ідентифікації, диференціації), а й зовнішність, діяльність, якою займаються дійові особи, поведінку, оцінку вчинків персонажів (ілюзійністська функція. творення та характеристики образу). Наявність або відсутність імені має ідейно-художню значущість і обумовлена художнім задумом автора.

Можлива класифікація поетоніми з урахуванням їх ролі в образній характеристиці. На думку М. В. Карпенко, всі поетоніми можуть бути поділені на дві групи: а) прямо характеризуючі; б) опосередковано характеризуючі. На думку дослідниці третьої групи, до якої належали б нехарактеризуючі імена, в художньому творі не повинно бути. За межами запропонованої класифікації залишаються імена історичних осіб.

Прямо характеризуючі поетоніми давно були в полі зору дослідників поетичної ономастики. В. Н. Михайлов запропонував характеризуючі поетоніми поділити наступним чином:

1. Імена, що володіють функцією «семантичної характеристики».
2. Імена, які виконують «загально експресивну» функцію.
3. Імена, які здійснюють переважно функцію вказівки на соціальну, національну приналежність.
4. Реальні історичні імена персонажів художнього твору, які не створює письменник [22, с. 60].

З урахуванням *змістової значущості* поетоніми К. Б. Зайцева на матеріалі ономастики англійської літератури запропонувала умовно виділяти такі групи:

- а) імена, релевантні якостям персонажів;
- б) імена, релевантні місця дії;
- в) імена, релевантні часу дії: [11, с. 38].

Л. М. Щетинін, аналізуючи оніми англійської літератури, запропонував таку класифікацію імен літературних героїв з урахуванням їх стилістичної ролі в художньому творі:

а) нейтральні імена, в яких значення основи і фонетична форма ніяк не відображає особливості характеру і поведінки героя, не мають асоціацій з його ім'ям;

б) описові (характеризуючі) імена, основи яких дають пряму або опосередковану характеристику їх носіїв;

в) пародійні імена, яскраво-вираженого емоційно-експресивного забарвлення негативного характеру;

г) асоціативні імена, які своєю зоровою і звуковою оболонкою викликають у читача різні асоціації, поглиблюють характеристику персонажів [31, с. 129].

С. М. Мезенін виділив наступні основні групи:

а) реальні імена історичних осіб;

б) звичайні імена (англійські, французькі тощо);

в) стилізовані імена, визначені жанрово-стилістичними особливостями твору;

г) «промовисті» імена, в основному прізвища.

В основу класифікації поетонімів необхідно вкладати єдність процесу «реальна ономастика – автор – поетична ономастика», який відіграє домінуючу роль при створенні художнього тексту. Це дозволяє виділити в поетичному ономастичному просторі наступні розряди поетонімів:

1. Історичні власні імена для історичних персонажів, місць, подій в художньому тексті;

Подібні поетоніми можуть зберігати в художніх текстах всю повноту характеризуючих ознак, які закріпилися за ними при їх вживанні в національній ономастиці. Роль письменника в створенні таких поетонімів мінімальна. Значимість авторського вибору зростає після закріплення за поетоніми додаткових конотацій, які підсилюють індивідуалізацію поетоніма, наповнюють експресивністю художній образ. У деяких випадках надбана в художньому творі додаткова характеристика історичного поетоніма в подальшому може закріплюватися за історичним онімом, який в реальній дійсності міг і не мати характеризують ознак, властивих поетоніму.

2. Історичні власні імена для вигаданих автором художніх образів.

3. Загальновживані імена і назви національної ономастики для вигаданих автором художніх образів.

4. Поетоніми вигаданих образів, створених за моделями національної ономастики (напівреальні імена).

5. Авторські поетоніми, створені для посилення експресії імені при характеристиці художнього образу без урахування специфіки національної ономастики. Вигадані поетоніми для нереальних художніх образів, які не мають пряму співвіднесеність з об'єктивною дійсністю [12, с. 89].

Аналізуючи бінарні опозиції власних імен в ономастичному полі художнього твору, О. І. Фонякова групує поетоніми за такими основними позиціями:

а) за специфікою денотативного значення власних назв в найменуванні національної мови і в ономастичному просторі художнього тексту (опозиція типу антропоніми – топоніми, топоніми – урбаноніми, особисті імена – прізвища, власні імена – прізвиська тощо);

б) за способом художньої номінації в художніх текстах (опозиція: узуальні і okazіональні лексичні засоби з урахуванням контекстуальних і індивідуально-авторських підходів тощо);

в) за співвідношенням власних назв у поетичній ономастиці з національним назвами мови народу (опозиція: реальні – вигадані, часті – рідкісні) [30, с. 39].

Визнаючи вторинність поетонімів по відношенню до реального ономастичного та роль автора у створенні та використанні поетонімів при образній характеристиці, складно розробити універсальну класифікацію поетонімів. Механізм створення поетонімів не має однозначного пояснення. Стилїстика імен в художньому творі зазвичай будується на основі стилїстики реальних імен та шляхом авторського творення та вживання імені. Ми схильні надавати домінуючу роль у творенні поетонімів автору, що веде за собою зв'язок із національною ономастикою, задумом твору, розкриття ролі художнього образу в тексті.

1.2. Оніми в аспекті перекладу (труднощі та способи перекладу онімів)

Чимало написано про відтворення власних імен мовою перекладу, щодо питань безеквівалентності і передачу колориту, про можливості і прийоми перенесення власних назв у текст перекладу. Чимало авторитетних перекладознавців, як-от В. С. Виноградов, Л. С. Бархударов, С. І. Влахов, С. І. Флорін, В. І. Карабан, Т. Р. Кияк, І. В. Корунець, Д.І. Єрмолович, залишили для наступного покоління науковців цінні дослідження щодо способів перекладу власних назв у відповідності до семантичної наповненості назв, проте єдиного підходу досі не існує, що спричинене складністю, багатшаровістю оніма художнього твору; необхідністю передачі індивідуального стилю письменника, атмосфери, колориту, семантики, закладених у імені.

У повсякденному спілкуванні і в будь-яких контекстах, де власні імена виконують свої звичайні функції, внутрішня форма цих слів, як правило, не сприймається. Нею нехтують, адже, навіть якщо зміст цієї форми цілком ясний, їй не надаються в мовленні характеристичні, оціночні функції. Внутрішня форма залишається частиною власної структури слова, яке призначене для називання конкретних об'єктів, а не для їх визначення через поняття і лексичне значення. Нас же цікавлять семантично наповнені власні назви художніх творів, котрі є ключовим пунктом для розуміння авторського світогляду, персонажів, характерів, атмосфери твору та способи їх відтворення мовою перекладу.

Існують різні погляди науковців щодо семантичної наповненості власних назв та потреби урахування конотацій при перекладі онімів. Реаліні оніми зазвичай перекладу ПРИЇХАЛИ! (а на стор.23-24 що тоді?) не підлягають, на відміну від поетонімів. У художньому творі для правильного розуміння і перекладу тексту недостатньо знати, що це слово – онім, і для розуміння смислової структури потрібна додаткова інформація.

Провідні теоретики перекладу висловлюють дещо різні думки щодо сутності оніма. В. С. Виноградов вважає, що власне ім'я – це реалія. Науковець стверджує, що онім співвідноситься із конкретним об'єктом, який він позначає, до якого прикріплює умовний ярлик. Онім називає дійсно існуючий або вигаданий об'єкт,

неповторну в своєму роді особу. Кожен онім містить інформація про національну приналежність позначуваного ним об'єкта [8, с. 59]. З цього випливає, що способом перекладу оніма слід обрати транскрипцію. На думку В. С. Виноградовим творчість у перекладі імен починається тоді, коли перекладач стикається із смисловими (значущими, важливими, «промовистими») іменами. Тоді ж виникає і перекладацька проблема, пов'язана з аналізом суті і функції значущих імен в тексті і способом їх передачі при перекладі.

Натомість теоретики перекладу, С. І. Влахов і С. І. Флорін, вважають межі між власними іменами і реаліями нечітко вираженими: іноді кордони між двома явищами відсутні, а іноді одна категорія переходить в іншу. Власні імена не входять у категорію реалій, а розглядають їх як самостійний клас «безеквівалентної лексики», якому притамані свої прийоми передачі при перекладі, котрі нерідко збігаються з прийомами перекладу реалій. «Промовисті» імена та реалії наділені яскравим конотативним значенням, здатні передавати національний та історичний колорит, який і змушує багатьох авторів зараховувати оніми до реалій [9, с. 39].

Погоджуємося із позицією С.І. Влахова та С.І. Флоріна про те, що власні імена виконують роль лаконічних характеристик персонажа. У ім'я героя автор закладає певне значення, яке відповідає характеру цього ж героя, тому правильно підібране ім'я показує зв'язок форми і значення та підсилює емоційне враження на читача. Власні назви – основа образної системи твору, а отже в процесі відтворення власної назви іншою мовою, перекладач повинен звернути увагу на семантичне походження найменування [9, с. 138]. Таким чином перекладач у вихідному тексті повинен відтворити семантичне наповнення імені, внутрішню форму, образність; знайти відповідник у мові перекладу, який би мав наближене до оригіналу емоційне та контекстуальне забарвлення, попередньо з'ясувавши походження оніма для усвідомлення закодованого змісту імені та, звісно ж, обрати доцільний спосіб перекладу.

На думку Л. Бархударова, переклад власних назв у художньому тексті завжди орієнтований на досягнення комунікативно-функціональної ефективності. У такому випадку прийнято говорити про випадки безеквівалентної лексики [2, с. 113].

Незважаючи на те, що ця група лексики найважче піддається іншомовній трансформації, її еквівалентний переклад необхідний для досягнення рівноцінної ефективності впливу на читача. Термін «безеквівалентна лексика», яким позначені власні назви, не означає, що ці слова взагалі неможливо перекласти. Звичайно, що повних еквівалентів на орфографічному, фонологічному рівні майже не буває, адже звуки того самого класу навіть у близькоспоріднених мовах досить різняться між собою. Внаслідок цього еквівалентних трансформів на рівні звукового відтворення англійських власних назв українською мовою і навпаки бути не може. Тим більше, що деякі звуки нашої мови взагалі не мають відповідників у фонетичній системі сучасної англійської мови, де практично відсутня палаталізація приголосних, немає подовження приголосних, фактично відсутні прямі відповідники приголосним української мови. Все це створює труднощі при передачі власних назв англійської мови українською. Зокрема й при відтворенні звукової (та орфографічної) форми англійських онімів українською доводиться часом використовувати найближчі фонемі.

Оніми, вжиті в художньому тексті, відрізняються від онімів, які використовуються в реальному житті, а отже мають відрізнятися і підходи до їх передачі іншою мовою. Кожна власна назва твору є частиною авторського бачення, а разом з тим, місця та ролі персонажа в цьому творі. Невірне тлумачення цього бачення чи неспроможність донести його до читача перекладу позначається на якості цілого перекладеного тексту. При відтворенні власного імені іншою мовою велика частина його характеристик втрачається. Тому для перекладача дуже важливо вибрати правильний спосіб перекладу онімів, щоб уникнути невиправданих смислових втрат.

Перекладознавець Д.І. Ермолович способи перекладу ідентифікує як принципи та виділяє наступні **принципи перекладу** власних назв:

1. **Принцип графічної подібності (транслітерація).**
2. **Принцип фонетичної подібності (транскрипція).**
3. *Принцип обліку національно-мовної приналежності імені.*
4. *Принцип етимологічної відповідності (транспозиція).*

5. *Принцип милозвучності.*
6. *Принцип збереження тотожності імені.*
7. *Принцип урахування історичної традиції* [10, с.15].

А.В. Федоров ділить можливості перекладу власних назв на чотири основних випадки:

1. *Транслітерація або транскрипція* (повна або часткова), безпосереднє використання даного слова, що позначає реалію, або його кореня в написанні літерами мови перекладу або в поєднанні з суфіксами мови перекладу. *Транслітерація* – це переклад на рівні графем. *Транскрипція* – це переклад на рівні фонем.

2. *Описовий переклад* – створення нового слова або складного слова, або словосполучення для позначення відповідного предмета на основі елементів та морфологічних зв'язків, вже реально існуючих в мові.

3. *Гіпонімічний або узагальнено-приблизний переклад*, при якому слова вихідної мови, що позначають видове поняття, передається словом мови перекладу, що називає родові поняття.

4. *Уподібнюючий переклад* – використання слова, що позначає щось близьке (хоча і не тотожне) по функції до іншомовної реалії, що уточнюється в умовах контексту [29, с.115].

Після вивчення різних підходів до способів передачі власних назв Влахова С. та Флорина С., Виноградова В.С., Корунця І.В. можемо зробити висновок, що власні назви українською мовою передаються за допомогою: **транскодування** (**транслітерації, транскрибування**), *транспозиції, описового перекладу, власне перекладу.*

Для мовних одиниць, що не мають відповідника в мові перекладу використовують калькування (дослівний, буквальний переклад) – відтворення не звукового, а комбінаторного складу слова або словосполучення, коли складові частини слова (морфеми) або фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами цільової мови. *Калькування* – перекладацький прийом, що полягає в тому, що складові частини слова або словосполучення замінюються їх прямими

відповідниками мовою перекладу. Калькування можна застосовувати тільки тоді, коли утворений відповідник у перекладі відповідає нормам вживання і сполучуваності слів в українській мові. *Калькування* – запозичення шляхом буквального перекладу – дозволяє перенести в мову перекладу реалію при максимально повному збереженні семантики. **За словами В.Н. Комісарова,** *калькування* – це спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом заміни її складових частин – морфем або слів (у випадку стійких словосполучень) їх лексичними відповідниками в мові перекладу [19, с.95]. Дуже часто калькування при перекладі супроводжується різними *трансформаціями* (морфологічними, синтаксичними тощо), наприклад, зміною порядку елементів. **Безумовно,** цей спосіб перекладу поєднується з іншими – транскрипцією, транслітерацією.

Транскрипція або *транскрибування* полягає у фонетичній передачі назв так, як вони звучать мовою оригіналу. *Транскрипція* – це формальне пофонемне відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою фонем мови, на яку перекладають. А.В. Федоров зазначає, що міжмовна перекладацька транскрипція – це пофонемне уподібнення слова, що звучить мовою оригіналу, новому слову, що формується в тексті перекладу [30, с. 125]. Склад фонем різних мов, навіть споріднених, не збігається. У цих випадках в якості відповідності обирається фонема найбільш близька за звучанням з фонетично подібних [13, с. 59]. Проте, транскрипція власних назв з англійської мови часто становить певні труднощі, адже існують значні розходження між англійською орфографією та вимовою, частою є відсутність в українській мові фонем, які існують в англійській мові.

Звичайно, абсолютних еквівалентів на орфографічному, а тим більше на фонологічному рівні у будь-яких випадках майже не буває, тому що звуки того самого класу у різних мовах часом зовсім не схожі між собою. Звідси випливає, що тотожних трансформів на рівні звукового відтворення всіх англійських власних назв українською мовою бути не може. Тому при перекладі власних назв українською доводиться використовувати наближені фонemi (й графеми).

Транслітерація – спосіб перекладу лексичної одиниці оригіналу шляхом відтворення вихідної лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови, на яку

перекладають, тобто це буквена імітація форми вихідного слова. *Транслітерація*, за визначенням О. Ахманової, – це «формальне відтворення початкової лексичної одиниці за допомогою алфавіту мови перекладу; буквена імітація форми початкового слова» [1, с. 401]. **Правила транслітерації встановлюються Міжнародним стандартом «ISO 9: 1995 Information and documentation – Transliteration of Cyrillic characters into Latin characters – Slavic and non-Slavic languages», що був встановлений Міжнародною організацією стандартизації (International Organization for Standardization – ISO), для передачі власних імен та географічних назв із мов, які користуються кирилицею. Правила передачі окремих літер та правопис іншомовних географічних назв регламентує «Український правопис». При наявності загальної системи алфавіту у двох мовах переклад обмежуються лише точним відтворенням їхнього написання** [30, с. 125].

Транслітеруючи слово, що позначає щось малознайоме, недостатньо вивчене і зрозуміле носіям мови перекладу, перекладач відтворює лише його звукову оболонку. Змістовна сторона слова розкривається тільки через контекст. Тим самим перекладач уникає тлумачення нового поняття і пов'язаного з цим ризику невірної інтерпретації. Недолік транслітерації як перекладацького прийому полягає у нездатності розкрити зміст нового поняття, або зміст буде зрозумілим лише приблизно. Проте при транслітерації письмовий варіант імені не спотворюється, його носій має універсальну, незалежну від мови ідентифікацію.

Транслітерація в чистому вигляді використовується досить рідко, частіше можна зустріти комбінацію транслітерації і транскрипції. Провідним способом в сучасній перекладацькій практиці є транскрипція зі збереженням деяких елементів транслітерації, об'єднання яких називають *транскодуванням*. *Транскодування* – це такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. В. Карабан розрізняє чотири види транскодування: *транскрибування або транскрипція* (коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови); *транслітерація* (слово вихідної мови передається по літерах); *змішане транскодування* (переважне застосування транскрибування з елементами транслітерації); *адаптивне транскодування* (коли

форма слова в вихідній мові дещо адаптується до фонетичної і / або граматичної структури мови перекладу). Переклад шляхом *калькування* полягає в дослівному перекладі власного імені по частинах з наступним складанням цих частин в одне ціле [17, с. 282].

При *транскодуванні* літерами мови може передаватися вся форма, або більша її частина (в такому випадку говорять про *адаптивне транскодування*). Іноді застосовується *змішане транскодування*, коли більша частина транскодованого слова відбиває його звучання в вихідній мові, але разом з тим передаються й деякі елементи його графічної форми. При перекладі неологізмів транскодування звичайно супроводжується описовим перекладом, що подається в дужках. Для надання транскодованому терміну певної вмотивованості внутрішньої структури іноді додаються пояснювальні слова [17, с. 283] .

Транспозиція – використання однієї мовної форми у функції іншої форми – протилежної їй в парадигматичному ряді форми. Транспозиція полягає в тому, що власні імена в різних мовах, які розрізняються за формою, але мають загальне лінгвістичне походження, використовуються для передачі одне одного. Слід, однак, відзначити, що *транскодування* не є пріоритетним методом передачі власної назви в художній літературі через *алюзивність авторських імен*.

Що стосується художньої літератури, то принцип графічної відповідності спрацьовує виключно тоді, коли в творах зустрічаються власні назви, що традиційно перекладаються з його допомогою. **Проте в художніх** творах існують «промовисті імена» («значущі імена», «характеристичні імена», «сміслові прізвища»), якими можна позначити всі власні імена з більш-менш відчутною внутрішньою формою. Як їх дуже вдало називає В. С. Виноградов, це «алюзивні імена», які «у носіїв мови асоціюються з певним словом з фольклорних, літературних і фразеологічних джерел» [8, с. 59]. Для так званих «промовистих» імен, що зустрічаються лише в літературних творах використовуємо **семантичний переклад**. Семантичний переклад – це адаптація імені до реалій мови перекладу, через що повністю або частково втрачається початкова форма власної назви в мові оригіналу. Семантичний переклад характерний для імен з яскравим внутрішнім планом вираження, втрата якого

перекладачем спричинить відсутність в перекладеному творі істотної частини змісту всього твору, і ймовірно буде спотворений задум автора. Такі «промовисті» імена, як правило, передають особливі риси характеру своїх володарів, або так чи інакше пов'язані з сюжетом оповідання.

Вибір способу відтворення власної назви залежить від самого імені, від пов'язаної з ним і його референтом традиції і від контексту. Таке, наприклад, антропоніми – імена (по батькові, прізвища, прізвиська людей), що входять в групу живих об'єктів зазвичай **транскрибуються, проте прізвисько перекладється або передається іншим шляхом** з урахуванням його смислового наповнення; та й «промовисті» прізвища **доводиться власне перекладати**.

С.І. Влахов розподіляє власні назви в першу чергу по лінії їх семантики на:

1. Імена-знаки, що не володіють власним змістом, а лише називають об'єкт, завжди транскодуються.

2. Імена, що володіють певним семантичним змістом, що обумовлює можливість їх **власне перекладу**.

3. Імена, які в залежності від контексту змінюють свою віднесеність до однієї з перших двох груп. **Транскрипція або переклад** власних імен цієї групи залежать від контексту. Як правило, всі вони підлягають транскрипції; переклад, підстановка або будь-який відступ від цього правила допустимі лише коли необхідно показати також внутрішню форму [9, с. 147]. Отже, перша група слів не підлягає перекладу, адже їх називна функція все ж переважає над комунікативною (план вираження ширший ніж план змісту); друга група – підлягає перекладу в залежності від контексту, який може розкрити їх зміст; третя група вимагає такого перекладу, при якому поетонім можна було сприйняти як назву, так і вловити його семантичне значення.

Отже, підхід до передачі авторських онімів різниться від загальних принципів відтворення власних імен. Значеннева та емоційна інформація, яка міститься в онімах, має бути виявлена. Читача як оригіналу, так і перекладу повинен розуміти внутрішню форму оніма і сприймати його образність. Найголовнішим завданням при передачі значущих онімів є винахід адекватних еквівалентів. Досягти

цього інколи дуже важко, але життєво необхідно, адже надуманість, недостовірність, неправдоподібність при перекладі «промовистих» власних назв та імен призводить до емоційної втрати впливу на читача, стилю автора та колориту твору, і тоді завдання перекладача не досягнуте, адже втрачається сенс онімів, або ж їхнє значення спотворюється.

РОЗДІЛ II НАЗВА

2.1. Класифікація онімів повісті Дж. Р.Р. Толкіна «Гобіт, або туди і звідти» **БУЛО БИ ДОЦІЛЬНО ЗАМІСТЬ СУЦІЛЬНОГО СПИСКУ ДАТИ АНАЛІЗ**

Художня онімія англійської мови є відкритою структурою відносно ономастичної системи англійської мови. Вона формується елементами індивідуально-авторських ономастиконів, котрі в свою чергу виступають важливою складовою будь-якого художнього полотна. Ономастична система вважається незамкненою, оскільки до її структури постійно включаються нові найменування, які з часом можуть набути широкого вжитку, або зникають, відходячи до периферії. У кожного автора існує власний *авторський ономастикон*, що утворюється сукупністю поетонімів як елементів ономастичних просторів його творів.

Онімія художнього твору представлена групами поетонімів, виділених за різними критеріями, як смисловими, так і суто формальними. Основними опозиціями, на яких базується ономастична система аналізованих прозових текстів жанру фентезі, можна вважати: *імена суб'єктів* (антропоніми, зооніми) та *імена об'єктів* (топоніми, хрононіми); *реальні імена суб'єктів* чи *об'єктів* та *вигадані імена суб'єктів* чи *об'єктів*. Нашим завданням є класифікація власне ономастичної системи повісті Дж. Р.Р. Толкіна «Гобіт, або Туди і Звідти».

Доцільно передусім розглянути оніми повісті використовуючи денотатно-номінативну класифікацію, запропоновану О. В. Суперанською. Проте варто зауважити, що хоч деякі імена є ремінісценціями на імена реально існуючих істот, проте їх носіями є все ж таки істоти, що не зустрічаються в реальному світі, хоч і сприймаються читачем як існуючі у світі, створеному Толкіном. Найменування

людей, тварин, рослин, географічних і космографічних об'єктів, різних предметів тощо, які в дійсності ніколи не існували назиматимемо *міфонімами*. наступним чином (перший вказаний переклад здійснено *Оленою О'Лір*; другий – *О. Мокровольським*, у випадку ідентичного перекладу, подаємо лише один варіант):

I. Імена живих істот і істот, які сприймаються як живі (*Вітоніми*):

1. *Міфоніми*:

Індивідуальні: *Mr. Bilbo Baggins* (Добродій Більбо Торбин; Пан Більбо Злоткінс); *Belladonna Took* (Беладонна Тук); *Mr. Bungo Baggins* (Бунго Торбин; Бунго Злоткінс); *the Old Took* (Старий Тук); *Dwalin* (Двалін); *Balin* (Балін); *Kili* (Кілі); *Fili* (Філі); *Ori* (Орі); *Bifur* (Біфур); *Bofur* (Бофур); *Oin* (Оїн); *Gloin* (Глоїн; Глоїн); *Bombur* (Бомбур); *Dori* (Дорі); *Nori* (Норі); *Thorin Oakenshield* (Торін Дубощит); *Bullroarer* (Бикорев; Рикобик); *Golfimbul* (Гольфімбуль; Гольфімбуль); *Thror* (Трор); *Thrain the Old* (Траїн Перший; Траїн); *Azog the Goblin* (Гоблін Азог; Гоблін); *Necromancer* (Чорнокнижник; Некромансер); *William* (Вільям); *Bert* (Берт); *Bill Huggins* (Біллі Хапун; Білл Хеггінс); *Elrond* (Ельронд; Елронд); *Durin* (Дарін; Дурін); *The Great Goblin* (Верховний Гоблін; Великий Гоблін); *Gollum* (Голлум; Гамгам); *The Master* (Володар Перстенів; Майстер); *Dain* (Даїн); *Nain* (Наїн); *Bolg* (Болг; Болг); *Messrs Grubb, Grubb, and Burrowes* (пп. Грабар, Грабар і Норчук; панове Греб, Греб і Вклунокс); *the Sackville-Bagginses* (Саквіль-Торбини; Торбіли-Злоткінси).

Групові (ергоніми) назви постійних або тимчасових об'єднань людей): *Dwarves* (гноми; гноми); *Were-worms* (Змії-перевертні; Чудовиська-перевертні); *race of Dwarves, the Longbeards* (племені гномів — *Довгобороди*; племен гномів — *Довгобороди*); *Wood-elves* (Лісові ельфи); *The Light-elves, the Deep-elves, the Sea-elves* (Світлі ельфи, Підземні ельфи, Морські ельфи; світляні ельфи, глибинні ельфи, морські ельфи).

1. *Антропоніми* (найменування людей):

Індивідуальні: *Gandalf* (Гандальф; Гандальф); *Beorn* (Беорн); *Radagast* (Радагаста; Радагаст); *Galion* (Галіон; Галіон); *Girion Lord of Dale* (Гіріон, Володар Долу; Гіріон, володар Долу); *King Bladorthin* (король Тонкоруб; король Бладортін); *Bard* (Бард); *The old Master* (Старий Правитель; Голова Озерного міста).

Групові: the Big People (Великий Народ; великий люд).

2. *Зооніми* (клички різних тварин, свійських та диких):

Індивідуальні: The Lord of the Eagles (Повелитель орлів); *King of All Birds* (Король усіх птахів; цар усіх птахів); *old Carc* (старий Карк); *Roac son of Carc* (Роак, син Карка); *Old Smaug* (Старий Смог; Старий Смауг);

Групові: Wargs, the evil wolves over the Edge of the Wild (варги; уорг, злі вовки Дикого Краю).

Виділяємо окремим полем класу міфонімів прізвиська, які додаються автором до імен героїв як описовий складник, наділений конотацією у певній ситуації сюжету повісті.

Прізвиська *Гнома Більбо Торбина: The clue-finder, the web-cutter, the stinging fly* (розгадувач загадок, кремсач павутини, жалюча муха; Знайдиключ і Павукобій, Мушка з жалом); *Ringwinner, Luckwearer; Barrel-rider* (Здобувач-перстенів; Той-хто-приносить-удачу, Вершник-на-діжці; Персне-носець, Щасливець, їздець на діжках); *Thief in the Shadows* (Злодію в Сутіні; Злодій, що ховається в птьмі); *Bilbo the Magnificent* (Більбо Ясновельможний; Більбо Славний); *Burglar* (Зломщик; Викрадач); *Expert Treasure-hunter* (Експерт із полювання за скарбами; Досвідчений Мисливець за скарбами).

Прізвиська *Смога: Smaug the Tremendous* (Смог Страхотливий; Смауг Страхотливий); *Smaug the Chiefest and Greatest of Calamities* (Смог, Найперше і Найбільше із Зол; Смауг, найголовніше і найбільше з лих); *Smaug the Mighty* (Смог Всемогутній; Смауг Могутній); *Lord Smaug the Impenetrable* (ясновельможний Смог Непроникнений; пан Смауг Непробивний).

II. Іменування неживих предметів:

Топоніми (назви географічних об'єктів): *the East of East* (Крайній Схід; найдалший схід); *the Last Desert* (Крайземна Пустеля; Остання пустеля); *the Withered Heath* (Сухі Вересовища; Сухе пустище); *Dale* (Діл); *the Country Round* (Околиця; навколишня місцевість); *Moria* (Морія); *Lone-lands* (Пустельні Землі); *Rivendell* (Рівендол; Рівенделл); *Wilderland* (Дикий Край); *Gondolin* (Гондолін; Гондолін); *Lake-town* (Озерне Місто; Озерне місто); *Dorwinion* (Дорвіньйон;

Дорвініон); *the Desolation of the Dragon* (Драконове Пустисьце; Драконова пустка); *Esgaroth* (Есгарот).

Ороніми (назви об'єктів рельєфу): *The Hill* (Пригірок; Гора); *Mount Gram* (Грім-гора; гора Грам); *the Mountain* (Гора; Самітня гора); *the Misty Mountains* (Імлисті Гори); *the Lonely Mountain* (Самотня Гора; Самітня гора); *the Great Shelf* (Великий Уступ; Великий Залом); *Carrock* (Візкамінь; Каррок); *the High Pass* (Високий Перевал; Високий перевал); *the Grey Mountains* (Сірі Гори; Сиві гори); *Ravenhill* (Кручий Бескет; Круків бескид); *the Iron Hills* (Залізний Кряж; Залізні гори); *mountain Gundabad of the North* (північна гора Гундабад; Гундабад, велика гора півночі).

Дримоніми (назви лісових масивів): *Mirkwood* (Морок-ліс; Чорний ліс);

Гідроніми (назви водних об'єктів): *The Water* (Заріччя; Водиця); *the Long Lake* (Довге Озеро); *the River Running* (Бистриця; Річка Бистра); *the Great River* (Велика Ріка; Велика річка); *the Forest River* (річка Лісова; Лісова річка).

Урбаноніми (назви об'єктів всередині поселення): *the Green Dragon Inn*, *Bywater* (корчма «Зелений Дракон» у Поріччі; харчівня “Зелений Дракон”, над Водицею); *the Last Homely House* (Останній Прихисток; Останній затишний дім).

Космоніми (назви галактик, зоряних систем, туманностей, сузір'їв): *the stars of the Wain* (зорі Великого Воза; зорі Воза).

Хрематоніми (*прагматоніми*) назви об'єктів, пов'язаних із матеріальною сферою діяльності людини): *Engagement Tablet* (Книга Візитів; Дощечка справ).

Зброї: *Orcrist, the Goblin-cleaver* (Оркріст, Гобліносік; Оркріст, Гобліноруб); *Glamdring, Foe-hammer, Beater* (Гламдрінг, Ворогобій, Сікач; Гламдрінг, Врагоріз, Гризь); *sword Sting* (кинджал Жало; меч Жало).

Частини палацу: *the Front Gate* (Головна Брама; передня брама); *Side-door* (Бічний Вхід; бічні двері); *Front Porch* (Передня Галерея, передній ганок); *the Lower Halls* (Нижні Зали; нижні зали);

Дорогоцінностей: *the Heart of the Mountain, the Arkenstone of Thrain* (Серце Гори, Дорог-камінь Траїна; серце Самітної гори, Траїнів Гори-камінь);

III. Власні імена комплексних об'єктів:

Назви свят: *Durin's Day* (Дарінів день; Дурінів день); *Midsummer's Eve* (Літня; Купала).

Назви воєн: *battle of Five Armies* (Битва П'ятьох Армій; Битва п'яти військ).

Назви подій: *the Unexpected Party* (Неочікувана гостина; Несподівані Гості).

2.2. Стратегії перекладу авторських онімів Дж. Р. Р. Толкіна українською мовою Оленою О'Лір та Олександром Мокровольським

«Промовисті імена» широко розповсюджені в художніх творах. Кожен «промовистий» поетонім Толкіна не випадковий, і передача таких «алюзивних» імен українською мовою диктує додаткові завдання для перекладача, як от дослідження семантики поетонімів, прискіпливе вивчення контексту, котрий цю семантику провокує тощо. Щоб прослідкувати способи, які перекладачі обрали для передачі «промовистих» поетонімів, динаміку різних перекладів використаємо семантичну класифікацію власних імен Влахова:

1. Імена-знаки, що не володіють власним змістом, а лише називають об'єкт передаються способом транскодування. Чимала кількість власних назв твору перекладена способом транскодування, наприклад (перший вказаний переклад здійснено Оленою О'Лір; другий – О. Мокровольським, у випадку ідентичного перекладу, подаємо лише один варіант) РАНІШЕ :

1. Адаптивне транскодування:

Форма слова у англійській мові дещо адаптується до фонетичної структури української мови: ***Bilbo*** (Більбо); ***Gandalf*** (О. О'Лір тяжіє до використання опозиції г-g у перекладі всіх поетонімів: ***Гандальф***; О. Мокровольський використовує опозицію г-g: ***Гандальф***) ЧОМУ?; ***Golfimbul*** (Гольфімбуль; Гольфімбуль); ***Thror*** (Трор); ***Thrain the Old*** (транскодування+ переклад: ***Трайн Перший***; у О.Мокровольського відсутній компонент *the Old*: ***Трайн***); ***Elrond*** (Ельронд; проте у другому варіанті – транслітерація: ***Елронд***); ***Durin*** (Дарін; транскрипція: ***Дурін***); ***Dorwinion*** (Дорвіньйон; транслітерація: ***Дорвініон***).

2. Транскрипція:

Belladonna Took (Беладонна Тук); **The Old Took** (дослівний переклад+транскрипція: **Старий Тук**).

3. Транслітерація:

Bungo (Бунго; Бунго). Імена усіх гномів транслітеровано обома перекладачами ідентично (відмінність лише у імені **Gloin** (Глоїн; Глоїн), де О. О'Лір використовує опозицію г-g): **Dwalin** (Двалін); **Balin** (Балін); **Kili** (Кілі); **Fili** (Філі); **Ori** (Орі); **Bifur** (Біфур); **Bofur** (Бофур); **Oin** (Оїн); **Gloin** (Глоїн; Глоїн); **Bombur** (Бомбур); **Dori** (Дорі); **Nori** (Норі). **William** (Вільям); **Bert** (Берт); **Dain** (Даїн); **Nain** (Наїн); **Bolg** (Болг; Болг); **Beorn** (Беорн); **Radagast** (Радагаст; Радагаст); **Galion** (Галіон; Галіон); **Bard** (Бард); **Carc** (Карк); **Roac** (Роак); mountain **Gundabad** (гора Гундабад; Гундабад). **Moria** (Морія); **Gondolin** (Гондолін; Гондолін); **Esgaroth** (Естарот).

2. Імена, що володіють певним семантичним змістом, що обумовлює можливість їх перекладу за допомогою:

Калькування (дослівний, буквальний переклад, семантичний переклад **В АНАЛІЗІ ВКАЗАТИ, ЩО ВИ РОЗГЛЯДАЄТЕ ЦІ ТЕРМІНИ ЯК СИНОНІМИ**), котре використовують для передачі особистісних характеристик персонажа, закладених у його ім'я.

Переклад деяких «промовистих» поет онімів:

- This hobbit was a very well-to-do hobbit, and his name was **Baggins** (Наш гобіт був дуже заможним гобітом на прізвище **Торбин**. Гобіт цей був дуже заможний, і звали його **Більбо Злоткінс**). **Mr. Baggins of Bag-End, Under-Hill** (Пан **Торбин із Торбиного Кута, що під Пригірком. Більбо Злоткінса із Золотого кутка під Горою**). Прізвище **Торбин (Baggins)** свідчить про походження гобіта із місцевості **Bag End** («дно мішка»). Проблемою для перекладача у цьому випадку є передача мовними засобами зв'язку антропоніма та топоніма, обрати слова із однаковими морфемами, що й успішно здійснили перекладачі. Отож О. О'Лір зберігає конотацію «мішка», проте О. Мокровольський обрав конотацію «золото» для перекладу топоніма **Bag-End**, що, ми припускаємо, натякає на заможність та благополуччя поселення гобітів.

- Обидва перекладачі ідентично відтворили конотативно забарвлений поетонім *Thorin Oakenshield* (*Торін Дубощит*) способом адаптивного транскодування та дослівного перекладу. Ватажок гномів на шляху до Самотньої Гори, був названий *Дубощитом* (*Oakenshield*), тому що під час Битви за Азанулбізар використовував дубову гілку, щоб відбивати удари, коли його щит розколовся.

- Прізвисько *Bullroarer* О. О'Лір перекладає як *Бикорев*; проте О. Мокровольський, як – *Рикобик*, різниця полягає у перестановці компонентів. Достатньо влучно передано семантику прізвиська *Бандобраса Тука* (*Bandobras Took*) – «*Bullroarer*» («Ревіння бика»), котре за своєю етимологією насправді є назвою древнього музикального інструменту, який при розкручуванні видає потужне гудіння, своєрідний сигнал початку бою. Бандобрас виділявся серед гобітів своїм ростом в чотири фути і п'ять дюймів (≈ 135 см), будучи «велетнем» у світ гобітів, таким чином може бути ототожнений із биком, що своїми закличками, ніби подібними звуками вище названого інструменту, вів свій народ у бій.

- *Necromancer* (О.О'Лір використала експресивний синонім «чарівника»: *Чорнокнижник*; в той час як О. Мокровольський використовує транслітерацію: *Некромансер*).

- *Bill Huggins* (О.О'Лір використала адаптивне транс кодування та власне переклад: *Віллі Ханун*, задля збереження конотації троля як «здобувача» обіду у вигляді живих істот; О. Мокровольський використав змішане транс кодування: *Білл Хеггінс*).

- Прізвища *Messrs Grubb, Grubb, and Burrowes* володіють певним семантичним навантаженням, адже дієслово *grub* означає «копати», а дієслово *burrow* – «рити», котрі свідчать про професію цих героїв, їхні підземні будинки (пп. *Грабар, Грабар і Норчук; нанове Греб, Греб і Вклунокс*).

- *Smaug* (О.О'Лір обрала відповідник *Смог*, задля емоційного впливу на читача, художнього підкреслення природи дракона, котрий спалював цілі міста, залишаючи лише димовий туман (смог); О. Мокровольський використав транслітерацію: *Смауг*);

- **Dale** (Діл) “the ruins of **Dale** – the old town in the valley” «руїн **Долу** – старого міста в долини». «Діл» є синонімом слова «долина», місто й справді лежить у низовині, отже перекладач не лише максимально можливо зберігає звукову оболонку слова при перекладі, а й створює асоціації для читача.

- **Mirkwood** (Морок-ліс; Чорний ліс). Переклади назви лісу *Mirkwood* є конотативно забарвленими, адже описують місце, куди сонячні промені ніколи не потрапляли.

- **Sting** (кинджал *Жало*; меч *Жало*). Прізвисько Більбо Торбина *the stinging fly* пов’язане із мечем Більбо, котрий теж мав ім’я – *Sting*, що експресивно підкреслює момент, коли Більбо «вжалив» чимало ворогів за допомогою свого меча.

- *the Heart of the Mountain, the Arkenstone of Thrain* (Серце Гори, *Дорог-камінь* Траїна; серце Самітної гори, Траїнів *Гори-камінь*). Хоча елемент *arken* не існує в сучасній англійській мові. *Arkenstone* – це осучаснена форма стародавнього слова, яке з’являється в Едді як *jarknasteinn*, а пізніше у староанглійській мові *eorclanstán*, що означає «дорогоцінний камінь». Очевидно, О.О’Лір відтворила цю конотацію додавши до власної назви компонент *Дорог*.

- **Carrock** (*Візкамінь*; *Каррок*). Назва *Carrock* складається із двох компонентів староанглійського *carr* (rock, stone) та англійського *rock*; вони обидва означають – *скеля*. О.О’Лір тут використала переклад, а О. Мокровольський використав транскодування. Контекст свідчить, що читач здогадається, що мова йде про скелі у обох випадках, проте О.О’Лір ще додала до топоніма компонент *камінь*. He called it the **Carrock**, because carrock is his word for it (Він назвав її **Візкамінь**, бо це підхоже слово. Він називає такі скелі «візкаменями»... ; Він назвав його **Карроком**, тому що взагалі він не каже “бескид”, а “каррок”).

Власне переклад поет онімів:

- **Azog the Goblin** (О.О’Лір використала транслітерацію та переклад: *Гоблін Азоґ*; О. Мокровольський втрачає компонент *Azog*: *Гоблін*).

- **The Great Goblin** (Верховний Гоблін; Великий Гоблін);

- **Gollum** (використано транслітерацію: *Голлум*; переклад для адаптації, спрямований на молодшого читача, проте збережено звукову подібність до оригіналу: *Гам-гам*).

- **The Master** (переклад-уточнення, натяк на героя подальшої трилогії Толкіна: *Володар Перстенів*; власне переклад: *Майстер*).

- **The Sackville-Bagginses** (транс кодування+переклад: *Саквіль-Торбини*; власне переклад: *Торбіли-Злоткінси*).

- **Were-worms** (*Змії-перевертні*; *Чудовиська-перевертні*).

- **Race of Dwarves, the Longbeards** (племені гномів — *Довгобороди*); **Wood-elves** (*Лісові ельфи*); **The Light-elves, the Deep-elves, the Sea-elves** (*Світлі ельфи, Підземні ельфи, Морські ельфи*; О. Мокровольським назви не перекладено як власні: *світляні ельфи, глибинні ельфи, морські ельфи*).

- **Girion Lord of Dale** (транслітерація+переклад: *Гіріон, Володар Долу*; *Гіріон, володар Долу*).

- **Bladorthin** (О.О'Лір переклала прізвище, розділивши його на компоненти *thin* «тонкий» та *blade* «лезо»: *Тонкоруб*; транс кодування: *Бладортін*).

- **The old Master** (*Старий Правитель*; О.Мокровольський додає до антропоніма топонім: *Голова Озерного міста*).

- О.О'Лір практично завжди перекладає власну назву оригіналу із дотриманням орфографії власної назви в українській мові, О.Мокровольський в деяких випадках не зберігає оригінальну власну назву у перекладі: **King of All Birds** (*Король усіх птахів; цар усіх птахів*); **The Country Round** (*Околиця; навколишня місцевість*); **the Great River** (*Велика Ріка; Велика річка*); **the Forest River** (*річка Лісова; Лісова річка*); **the Last Homely House** (*Останній Прихисток; Останній затишний дім*); **The East of East** (*Крайній Схід; найдавший схід*); **Lake-town** (*Озерне Місто; Озерне місто*); **The Desolation of the Dragon** (*Драконове Пустисьце; Драконова пустка*); **the High Pass** (*Високий Перевал; Високий перевал*).

- Певні переклади відрізняються лише використанням синонімів: **The Last Desert** (*Крайземна Пустеля; Остання пустеля*); **The Withered Heath** (*Сухі Вересовища; Сухе пустисьце*); **the Grey Mountains** (*Сірі Гори; Сиві гори*); **Ravenhill**

(Кручий Бескет; Круків бескид); *the Iron Hills* (Залізний Кряж; Залізні гори); *The Water* (Заріччя; Водиця); *the Lonely Mountain* (Самотня Гора; Самітня гора); *the Great Shelf* (Великий Уступ; Великий Залом); *The Hill* (Пригірок; Гора).

- Знаходимо й ідентичні переклади топонімів: *The Lord of the Eagles* (Повелитель орлів); *Lone-lands* (Пустельні Землі); *the Misty Mountains* (Імлисті Гори); *Wilderland* (Дикий Край); *the Long Lake* (Довге Озеро); *the Green Dragon Inn* (корчма «Зелений Дракон»; харчівня «Зелений Дракон»); *the River Running* (Бистриця; Річка Бистра); *Battle of Five Armies* (*Битва П'яťох Армій; Битва п'яти військ*).

- Orcrist, the Goblin-cleaver* (*Оркріст, Гобліносік; Оркріст, Гобліноруб*); *Glamdring, Foe-hammer, Beater* (*Гламдрінг, Ворогобій, Сікач; Гламдрінг, Врагоріз, Гризь*). Хоча назви мечів перекладено способом транслітерації, проте прізвиська мечів є досить таки експресивно насиченими, що яскраво відтворили обидва перекладачі.

- Midsummer's Eve* (О.О'Лір «винаходить» назву свята гобітів, що дослівно звучить – переддень середини літа: *Літня*; О.Мокровольський адаптує назву одного із свят гобітів для українського читача: *Купала*).

- Прізвиська Гнома Більбо Торбіна теж перекладаються: Хоч у наступному прикладі прізвиськ у творі не починаються із великої літери, тож по суті не є власними назвами, проте варто звернути увагу на переклади *The clue-finder, the web-cutter, the stinging fly* (О. О'Лір також не починаю прізвиська із великої літери: *розгадувач загадок, кремсач павутини, жалоюча муха*; проте О. Мокровольський відтворює прізвиська власними назвами: *Знайдиключ і Павукобій, Мушка з жалом*). *Ringwinner, Luckwearer; Barrel-rider* (перекладачі тяжіють до описового перекладу для збереження усіх деталей прізвиська: *Здобувач-перстенів; Той-хто-приносить-удачу, Вершник-на-діжці; Персне-носець, Щасливець, Їздець на діжках*); *Thief in the Shadows* (О. О'Лір зберігає велику літеру всіх компонентів прізвиська, як і в оригіналі: *Злодій в Сутіні*; О. Мокровольський додає дієслово «ховатися», що диктується контекстом перебування Більбо у темряві під час розмови з драконом: *Злодій, що ховається в п'тьмі*); *Bilbo the Magnificent* (перекладачі по-різному

обирають прикметник: Більбо Ясновельможний; Більбо Славний); *Burglar* (Зломщик; Викрадач); *Expert Treasure-hunter* (О. О'Лір прикметник *Expert* виділяє та робить іменником: *Експерт із полювання за скарбами*; О. Мокровольський зберігає ту ж саму структуру прізвиська, що й в оригіналі: *Досвідчений Мисливець за скарбами*).

- Переклад прізвиськ *Смога* демонструє те, як прикметники у перекладі стають частиною поетоніма, таким чином – пишуться із великої літери. Переклади прізвиськ дракона практично однакові, проте перекладачі вживають різні синоніми: *Smaug the Tremendous* (Смог Страхотливий; Смауг Страхотливий); *Smaug the Chiefest and Greatest of Calamities* (Смог, Найперше і Найбільше із Зол; Смауг, найголовніше і найбільше з лих); *Smaug the Mighty* (Смог Всемогутній; Смауг Могутній); *Lord Smaug the Impenetrable* (ясновельможний Смог Непроникнений; пан Смауг Непробивний).

Отже, перша група слів не підлягає перекладу, так як їх називна функція все ж переважає над комунікативною (план вираження ширший ніж план змісту); друга група – підлягає перекладу в залежності від контексту, який може розкрити їх зміст; третя група вимагає такого перекладу, при якому поетонім можна було сприйняти як назву, так і вловити його семантичне значення.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов / О.С. Ахманова. - М.: КомКнига, 2007. - 576 с.
2. Бархударов Л. С. Язык и перевод (Вопросы общей и частной теории перевода). М.: Междунар. отношения, 1975. 240 с.
3. Белей Л. Е. Вариативность антропонимов на разных уровнях украинского языка: Автореф. дис. ... канд. филол. наук: 10.02.02 – языки народов СССР (укр. язык) / Ужгородский государственный университет. – Ужгород, 1986. – 23 с.
4. Белей Л. О. Нова українська літературно-художня антропонімія: проблеми теорії та історії. – Ужгород, 2002. – 175 с.
5. Бучко Дмитро. Проблемні питання української ономастичної термінології // Науковий вісник Чернівецького університету: Збірник наукових праць. – Випуск 356 – 359. Слов'янська філологія. – Чернівці: Рута, 2007. – С. 255 – 260.
6. Бучко Д. Словник української ономастичної термінології / Д. Бучко, Н. Ткачова. – Харків: Ранок – НТ, 2012. – 256 с.
7. Виноградов В.С. Введение в переводоведение (Общие и лексические вопросы) / В. С. Виноградов. – М. : ИОСО РАО, 2001. – 224 с., с. 150.
8. Виноградов В. С. Лексические вопросы перевода художественной прозы. Автореф. докт. дисс. М.: Изд. МГУ, 1975.
9. Влахов С. Непереводимое в переводе [Текст] / С. Влахов, С. Флорин; под ред. Вл. Россельса. – М. : Международные отношения, 1980. – 343 с.
10. Ермолович Д.И. Имена собственные на стыке языков и культур. – М.: Р.Валент, 2001. – с. 200.
11. Зайцева, К.Б. Английская стилистическая ономастика : Тексты лекций / К.Б.Зайцева . – Одесса : Б.и., 1973 .
12. Зинин, С.И. Введение в русскую антропонию / С.И. Зинин. Ташкент 1972.
13. Казакова Т.А. Практические основы перевода. English Russian. – Серия: Изучаем иностранные языки. – СПб.: «Издательство Союз», 2001. – 320 с.
14. Калинкин В. М. От литературной ономастики к поэтонимологии / В. М. Калинкин // Ономастичні науки. – 2006. – № 1. – С. 81–89.
15. Калинкин В. М. Поэтика онима. – Донецк: Юго-Восток, 1999. – 408 с.

16. Калінкін В. М. Теоретичні основи поетичної ономастики: Автореф. дис. ... доктора філол. наук: 10.02.02 – рос. мова; 10.02.15 – загальне мовознавство / Київський національний університет ім. Тараса Шевченка. – К., 2000. – 35 с.
17. Карабан В. І. Переклад англійської наукової і технічної літератури. [англ./укр.]: Навчальний посібник для ВНЗ. Нова Книга, 2002 – 576с.
18. Карпенко Ю.А. Имя собственное в художественной литературе // Филологические науки. 1986. № 4. С. 34-40.
19. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты): Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. – М.: Высш. шк., 1990. – с. 253
20. Кочерган М.П. Вступ до мовознавства, підруч. – 2.вид. / М. П. Кочерган. – К.: Академія, 2005. – 368 с.
21. Магазаник Э.Б. Ономапoeтика, или «говорящие имена» в литературе. Ташкент, 1978. С. 148.
22. Михайлов В. Н. Михайлов В.Н. Экспрессивные свойства и функции собственных имен в русской литературе // Филологические науки. - 1966. - №2. - С.54-64
23. Подольская Н. В. Словарь русской ономастической терминологии. – М.: Наука, 1988. – 192 с.
24. Селіверстова Л. І. Ономастикон у поетичному ідіолекті Яра Славутича: Дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01 – укр. мова / Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2003. – 296 с.
25. Суперанская А. В. Общая теория имени собственного. – М.: Наука, 1973. – 366 с.
26. Суперанская А. В. Ономастическое пространство // Наукові записки. Серія: Мовознавство. – Тернопіль: ТДПУ, 2003. – Випуск І. – С. 52 – 55.
27. Суперанская А. В. Структура имени собственного. Фонология и морфология. – М.: Наука, 1969. – 208 с.
28. Торчинський М.М. Структура онімного простору української мови: Монографія. – Хмельницький: Авіст, 2008. – 546 с.; Структура онімного простору української мови. Частина II. Функціонування власних назв. – Хмельницький, 2009. – 374 с.
29. Федоров А. В. Основы общей теории перевода (лингвистические проблемы): Для институтов и факультетов иностр. языков. Учеб. пособие. 5-е изд. - СПб: Филологический факультет СПбГУ;- М.: ООО «Издательский Дом «ФИЛОЛОГИЯ ТРИ», 2002.
30. Фoнякова О.И. Имя собственное в художественном тексте. Л., 1990. С. 104.
31. Щетинин Л.М. Слова. Имена, вещи. Очерки об именах,- Ростов-на-Дону: Изд-во Рост, ун-та, 1966 . – 416с.

ДОДАТОК 1.

№	Онім (Оригінал)	Онім у перекладі Олени О'Лір «Гобіт, або Туди і Звідти»	Онім у перекладі О. Мокровольського «Гобіт, або Мандрівка за Імлисті гори»
Антропоніми			
1.	Mr. Bilbo Baggins	Добродій Більбо Торбин	Пан Більбо Злоткінс
	This hobbit was a very well-to-do hobbit, and his name was Baggins .	Наш гобіт був дуже заможним гобітом на прізвище Торбин .	Гобіт цей був дуже заможний, і звали його Більбо Злоткінс .
	The Bagginses had lived in the neighbourhood of The Hill	Торбини жили, сусідячи з Пригірком,	Злоткінси жили тут, під Горою.
	you could tell what a Baggins would say on any question	Можна було заздалегідь знати, як Торбин відповість на те чи інше питання,	Можна було наперед сказати, що відповість будь-який Злоткінс на те чи те запитання.
	Bilbo rushed along the passage, very angry, and altogether <i>bewildered and bewuthered</i>	Більбо кинувся коридором, дуже сердитий, а водночас <i>спантеличений і засмиканий</i>	Більбо помчав звивистим передпокоєм — вельми сердитий і взагалі <i>ошелешений та сприкрений</i>
Прізвиська Більбо			
	I am the clue-finder, the web-cutter, the stinging fly.	Я розгадувач загадок, кремсач павутини, жалюча муха.	Я - Знайдиключ і Павукобій , я - Мушка з жалом.
	I am Ringwinner and Luckwearer ; and I am Barrel-rider .	Я Здобувач-перстенів і Той-хто-приносить-удачу , а ще — Вершник-на-діжці .	Я Персне-носець і Щасливець, а ще я - їздець на діжках.
	Now I am old and strong, strong, strong, Thief in the Shadows!	А тепер я старий і могутній — могутній — могутній, Злодію в Сутіні!	Тепер я в зрілих літах і я дужий, дужий, дужий, Злодію, що ховається в пільмі!
	"I will take your gift, O Bilbo the Magnificent! " said the king gravely.	— Я приймаю твій дар, о Більбо Ясновельможний! — відказав король серйозно.	- Я прийму твій подарунок, о Більбо Славний! - урочисто мовив король.
	Burglar wants a good job, plenty of Excitement and reasonable Reward.	Зломщик візьметься за пристойну роботу, бажано ризиковану і за гідну винагороду.	Викрадач шукає доброї роботи, купи тривоги і пристойної винагороди.
	Expert Treasure-hunter instead of Burglar if you like.	« Експерт із полювання за скарбами » замість «зломщик»	Досвідчений Мисливець за скарбами», замість Викрадач
2.	They have become rare and shy of the Big People , as they call us	І почали триматись осторонь від Великого Народу , як вони називають нас.	Вони бояться потикатись на очі великому людові — так гобіти називають нас із вами.
3.	And smaller than the bearded	І меншими, ніж бородаті гноми.	А гноми, як відомо, всі бородані.

	Dwarves.		
4.	Belladonna Took	Беладонна Тук	Беладонна Тук
	To think that I should have lived to be good-morninged by Belladonna Took's son,	Це ж треба —, дожитися до того, щоб з тобою так подобрийранкався син Беладонни Тук	Подумати лишень — дожився, що син Беладонни Тук відбрикується від мене “добрими ранками”,
	Not that Belladonna Took ever had any adventures after she became <i>Mrs. Bungo Baggins</i> .	Не можна сказати, що Беладонна Тук зазнала коли-небудь якихось пригод, вийшовши заміж за <i>Бунго Торбина</i> .	Ні, з Беладонною Тук не трапилося жодної пригоди — принаймні після того, як вона стала <i>пані Бунго Злоткінс</i> .
5.	the Old Took	Старий Тук	Старий Тук
	<i>The Old Took</i> , head of the hobbits	<i>Старого Тука</i> , старійшини гобітів.	<i>Старого Тука</i> , який був за старшого в гобітів.
6.	Bungo	Бунго	Бунго
	<i>Bungo</i> , that was Bilbo's father	<i>Бунго</i> , який був батьком Більбо.	<i>Бунго</i> , батько Більбо.
7.	Gandalf	Гандальф	Гандальф
	I am <i>Gandalf</i> , and Gandalf means me!	Я — <i>Гандальф</i> , і Гандальф — це я!	Я <i>Гандальф</i> , а Гандальф — це я!
8.	Dwalin	Двалін	Двалін
	<i>Dwalin</i> at your service!	<i>Двалін</i> , до ваших послуг!	<i>Двалін</i> до ваших послуг!
9.	Balin	Балін	Балін
	Said Balin with the white beard.	відказав білобородий Балін .	сказав Балін з білою бородою.
10.	Kili	Кілі	Кілі
11.	Fili	Філі	Філі
12.	Dori	Дорі	Дорі
13.	Nori	Норі	Норі
14.	Ori	Орі	Орі
15.	Oin	Оїн	Оїн
16.	Gloin	Глоїн	Глоїн
17.	Bifur	Біфур	Біфур
18.	Bofur	Бофур	Бофур
19.	Bombur	Бомбур	Бомбур
20.	Thorin Oakenshield	Торін Дубошит	Торін Дубошит

	But if it is true you are <i>Thorin</i> (son of <i>Thrain</i> , son of <i>Thror</i> , I believe), and that your companion is respectable.	Якщо ви справді <i>Торін</i> (син <i>Трайна</i> й онук <i>Трора</i> , як мені відомо) й оскільки ваш супутник цілком респектабельний.	Коли ви справді <i>Торін</i> (син <i>Трайна</i> , сина <i>Трора</i> , наскільки я розумію) і коли ваш товариш заслуговує на довіру.
21.	Bullroarer	Бикорев	Рикобик
	Even to <i>Old Took's</i> great-grand-uncle <i>Bullroarer</i> , who was so huge (for a hobbit) that he could ride a horse.	Навіть щодо двоюрідного прадіда Старого Тука, <i>Бикореви</i> , який був таким гігантом (як на гобіта), що міг їздити верхи на коні.	Хоч би й до Рикобика, прапрадядька старого Тука, а той <i>Рикобик</i> був такий велетень (як на гобіта), що міг їхати верхи на коні.
22.	Golfimbul	Гольфімбуть	Гольфімбуть
	Knocked their king <i>Golfimbul's</i> head clean off with a wooden club.	Зніс своєю дерев'яною палицею голову їхньому королеві <i>Гольфімбулю</i> .	Києм так і збив голову королю гоблінському <i>Гольфімбулю</i> .
23.	Were-worms	Змій-перевертні	Чудовиська-перевертні
	Fight the wild <i>Were-worms</i>	Вступити у бій із дикими зміями-перевертнями.	Битися з дикими чудовиськами-перевертнями.
24.	Thror	Троп	Троп
25.	Old Smaug	Старий Смог	Старий Смауг
	<i>Old Smaug</i> has lived there long enough now to find out anything there is to know about those caves.”	<i>Старий Смог</i> прожив там досить довго, щоб обстежити ці печери вздовж і впоперек.	<i>Старий Смауг</i> прожив там досить довго, щоб вивідати геть усе, що можна знати про ті печери.
	There was a most specially greedy, strong and wicked worm called Smaug .	Так-от, був тоді особливо жажерливий, могутній і злий змій на ім'я Смог.	Був серед них один особливо жадібний, дужий і лихий змій на ім'я Смауг.
Прізвиська Смога			
	No thank you, O Smaug the Tremendous! ” he replied.	Ні, дякую тобі, о Сможе Страхітливий!	Ні, дякую вам, о Смаугу Страхітливий! – відказав він.
	O Smaug the Chiefest and Greatest of Calamities, ” replied Bilbo.	О Сможе, Найперше і Найбільше із Зол! — відповів гобіт.	О Смаугу, найголовніше і найбільше з лих!
	You don't know everything, O Smaug the Mighty!	Тобі відомо не все, о Сможе Всемогутній!	Ви не знаєте всього, о Смаугу Могутній!
	Truly there can nowhere be found the equal of Lord Smaug the Impenetrable.	Воістину: ніде не знайти рівного ясновельможному Смогові Непроникненному.	Істинно не знайти ніде рівного панові Смаугу Непробивному.
26.	Thrain the Old	Трайн Перший	Трайн
	It had been discovered by my far ancestor, <i>Thrain the Old</i> .	Гору відкрив мій далекий предок, <i>Трайн Перший</i> .	
	And <i>Thrain</i> your father went away on the twenty-first of April.	А <i>Трайн</i> , твій батько, подався світ за очі 21 квітня	А <i>твій батько</i> подався в мандри третього березня

Титул			
	And my grandfather was <i>King under the Mountain</i> .	А мій дід знову став <i>Королем під горою</i> .	І мій дід був <i>королем Самітної гори</i> .
27.	Azog the Goblin	Гоблін Азоґ	Гоблін
	Your grandfather Thrór was killed, you remember, in the mines of Moria by <i>Azog the Goblin</i> .	Твого діда Трора, як ти знаєш, убив у копальнях Морії <i>гоблін Азоґ</i> .	Ти ж пам'ятаєш, діда твого вбив у копальнях Морії <i>гоблін</i> ...
28.	Necromancer	Чорнокнижник	Некромансер
	I found him a prisoner in the dungeons of the <i>Necromancer</i> .”	Я зустрів його в темниці <i>Чорнокнижника</i> — не знаю лише, як він туди потрапив.	Не знаю, як він попався в'язнем до темниць <i>Некромансера</i> , але я знайшов його саме там.
29.	William	Вільям	Вільям
	He said jogging the elbow of <i>William</i> , who was taking a pull at his jug.	Пробурчав він, штовхаючи ліктем <i>Вільяма</i> , який саме хлебтав зі свого глека.	Поскаржився він, штовхаючи ліктем лікоть <i>Вільяма</i> , що саме приклався до свого жбана.
30.	Bert	Берт	Берт
	Yer can't expect folk to stop here for ever just to be et by you and <i>Bert</i> .	Ти ж не думаєш, що людиська будуть пхатися сюди лише для того, щоб ви з <i>Бертом</i> їх жерли.	Чи ти думаєш, люди самі приходитимуть сюди, аби Том із <i>Бертом</i> брали й жерли їх.
31.	Bill	Віллі	Білл
	And time's been up our way, when yer'd have said 'thank yer Bill ' for a nice bit o' fat valley mutton like what this is.	Зара' насталої такі часи, що вам треба сказати «дякую, Віллі » за оцей-о тлустий кавалок барана, якого я припер із долини.	І чи не бувало у нас таких днів, коли ви раденько сказали б: “Дякуємо, Біллі !” — за гарний шмат баранини з долини, отакої ось баранини?
	“And I won't take that from you, Bill Huggins ,”	Я тобі цього не подарую, Віллі Хапуне , — загорлав Берт і заїхав кулаком Вільямові в око.	А я не стерплю такого від тебе, Біллі Хеггінсе , — відказав Берт і — кулаком Вільямові під око.
32.	Elrond	Ельронд	Елронд
	As I was saying I met two of <i>Elrond's</i> people.	Отож, я зустрів двох людей <i>Ельронда</i> .	Як я вже казав, здибались мені двоє з <i>Елрондового</i> племені.
33.	The High Elves of the West	Високі Ельфи із Заходу	глибинні ельфи
	They are old swords, very old swords of the <i>High Elves of the West</i> , my kin.	Це давні, дуже давні мечі <i>Високих Ельфів із Заходу</i> , моїх одноплемінників.	Це старі-прастарі мечі — ще тих <i>ельфів</i> , яких <i>тепер</i> називають <i>глибинними</i> або карликами.
34.	Durin, the Longbeards	Дарін, Довгобороді	Дурін, Довгобороді
	“ <i>Durin, Durin!</i> ” said Thorin. He was the father of the fathers of the eldest race of Dwarves, the <i>Longbeards</i> , and my first ancestor: I am his heir.	<i>Дарін, Дарін!</i> — загукав Торін. — Він був праотцем найдавнішого племені гномів — <i>Довгобородих</i> — і моїм першим предком: я його спадкоємець.	<i>Дурін, Дурін!</i> — вигукнув Торін. — Він був прабатько одного з двох племен гномів — <i>Довгобородих</i> — і предок мого діда.

35.	The Great Goblin.	Верховний Гоблін	Великий Гоблін
	“Who are these miserable persons?” said <i>the Great Goblin</i> .	— Хто ці нещасні? — запитав <i>Верховний Гоблін</i> .	— Хто вони, ці нікчеми?— спитав <i>Великий Гоблін</i> .
36.	Gollum	Голлум	Гам-гам
	Deep down here by the dark water lived old Gollum , a small slimy creature.	Тут, глибоко під землею, край темної води жив старий Голлум , маленьке слизьке створіння.	В тій глибині біля темних вод жив старий Гам-гам .
37.	The Master	Майстер, Володар Перстенів	Майстер
	Perhaps even <i>the Master</i> who ruled them could not have said.	Можливо, навіть сам <i>Майстер</i> , <i>Володар Перстенів</i> , не зміг би цього пояснити.	Навряд чи й <i>майстер</i> , що викував і розкидав ті персні, міг це сказати.
38.	Wargs But even the wild Wargs (for so the evil wolves over the Edge of the Wild were named) cannot climb trees.	Варги Але навіть дикі варги (бо так звалися злі вовки Дикого Краю) не вміють лазити по деревах.	уорги Але навіть дикі уорги (саме так звуться лихі вовки Дикого краю) не можуть лазити по деревах.
39.	The Lord of the Eagles	Повелитель орлів	Повелитель орлів
	<i>The Lord of the Eagles</i> of the Misty Mountains had eyes that could look at the sun unblinking, and could see a rabbit moving on the ground a mile below even in the moonlight.	<i>Повелитель орлів</i> Імлистих Гір міг дивився на сонце не мружачись і навіть при місячному сяйві помічав кролика із захмарної висоти.	<i>Повелитель орлів</i> з Імлистих гір мав такі очі, що могли дивитися просто на сонце, не заплющуючись; ці очі могли при місяці з висоти однієї милі розгледіти дикого кроля, що біжить на землі.
	the Lord of the Eagles became in after days the King of All Birds and wore a golden crown	Повелитель орлів зробився в майбутньому Королем усіх птахів і став носити золоту корону	Згодом повелитель орлів став царем усіх птахів і одержав золоту корону.
40.	Beorn	Беорн	Беорн
	If you must know more, his name is Beorn . He is very strong, and he is a skin-changer.	Якщо хочете знати більше, його звати Беорн . Він дуже сильний — і він міняє шкіри.	Коли хочете знати більше, то його звати Беорн . Він страшенно дужий, а ще він міняє шкіру.
41.	Radagast	Радагаста	Радагаста
	Perhaps you have heard of my good cousin Radagast who lives near the Southern borders of Mirkwood.	можливо, ви чули про мого доброго кузена Радагаста , який живе на південній окраїні Морок-лісу.	може, ви чули про мого доброго родича Радагаста , що живе біля південного краю Чорного лісу.
42.	Прізвиська павуків		
	Soon there came the sound of “ Lazy Lob ” and “ Attercop ” from among the trees away on the right.	Незабаром із-за дерев праворуч долинуло «сплюх старий» і «павучище».	Скоро від дерев праворуч долинуло “ Павук Лінько ” та “ Павук-капшук ”.
43.	Wood-elves	Лісові ельфи	лісові ельфи

	The feasting people were <i>Wood-elves</i> , of course.	Звісно, бенкетарі й були <i>Лісовими ельфами</i> .	Авжеж, напередодні то бенкетували <i>лісові ельфи</i> .
44.	The Light-elves, the Deep-elves, the Sea-elves	Світлі ельфи, Підземні ельфи, Морські ельфи	світляні ельфи, глибинні ельфи, морські ельфи
	There the Light-elves and the Deep-elves and the Sea-elves went and lived for ages,	Це Світлі ельфи, Підземні ельфи й Морські ельфи жили там віками	Там світляні ельфи, глибинні ельфи та морські ельфи жили віками,
45.	the Elvenking In a great hall with pillars hewn out of the living stone sat <i>the Elvenking</i> on a chair of carven wood.	Король ельфів У великій залі з колонами, витесаними просто у скелі, на дерев'яному різьбленому троні сидів <i>Король ельфів</i> .	король ельфів А в просторій залі з колонами, вирубаними із скельної породи, сидів на троні, вирізьбленому з дерева, <i>король ельфів</i> .
46.	Galion	Галіон	Галіон
	<i>Galion</i> was not at all pleased at being shaken or wakened, and still less at being laughed at.	<i>Галіонові</i> зовсім не сподобалося, що його трусять і будять, а ще менше — що з нього глузують.	<i>Галіонові</i> аж ніяк не сподобалося, що його труснули й розбудили, і сердито йому стало, що з нього ще й сміються.
47.	Girion	Гіріон	Гіріон
	Girion Lord of Dale is dead, and I have eaten his people like a wolf among sheep, and where are his sons' sons that dare approach me?	Гіріон , Володар Долу, мертвий, а його людей я пожер, як вовк овець, — а де ж сини його синів, котрі б насмілилися наблизитись до мене?	Гіріон , володар Долу, мертвий, і я пожер його народ, як вовк овець, - і де сини його синів, що посміли б наблизитися до мене?
48.	King Bladorthin	король Тонкоруб	король Бладортін
	The spears that were made for the armies of the great King Bladorthin (long since dead), each had a thrice-forged head and their shafts were inlaid with cunning gold.	Списи, виготовлені для армій великого короля Тонкоруба (вже давно померлого), кожен із тричі гартованим вістрям і ратищем, майстерно оздобленим золотом.	Списи, зроблені для військ великого короля Бладортіна (давно померлого), - з тричі гартованими вістрями й чудовно золоченими ратищами,
49.	Bard	Бард	Бард
	if it had not been for the grim-voiced man (Bard was his name), who ran to and fro cheering on the archers and urging the Master to order them to fight to the last arrow.	якби не чоловік із суворим голосом (його ім'я було Бард), котрий бігав туди-сюди, підбадьорюючи лучників і вмовляючи Правителя битися до останньої стріли.	якби не той чоловік із суворим голосом, Бард на ім'я, що встигав повсюди, підбадьорюючи лучників і закликаючи голову міста дати наказ, щоб билися до останньої стріли.
50.	old Carc	старий Карк	старий Карк
	This very height was once named Ravenhill, because there was a wise and famous pair, <i>old Carc</i> and his wife, that lived here above the guard-chamber.	цей-от бескет зветься Кручим, бо тут, над вартівнею, жила знаменита пара мудрих круків — <i>старий Карк</i> і його кручиха.	Ось і цей бескид називався колись Круковим, бо тут, над вартівнею, жили <i>старий Карк</i> і його дружина - мудре й славне подружжя.
51.	Roäc I am <i>Roäc</i> son of Carc.	Роак Я <i>Роак</i> , син Карка.	Роак Я – <i>Роак</i> , син Карка.

52.	Dain	Даїн	Даїн
	“That will be <i>Dain</i> !” said Thorin when he heard.	— Це завдяки <i>Даїнові</i> ! — висловив здогад Торін.	- Напевне, почули про <i>Даїна</i> , - сказав, почувши ці слова, Торін. -
53.	Nain	Наїн	Наїн
	We are sent from Dain son of <i>Nain</i> ,”	— Нас послав Даїн, син <i>Наїна</i> ,	- Нас послав Даїн, син <i>Наїна</i> ,
54.	Bolg	Болг	Болг
	<i>Bolg</i> of the North is coming, O Dain! whose father you slew in Moria.	З півночі наближається <i>Болг</i> , чийого батька вбив у Морії ти, о Даїне!	Болг іде з півночі, о Даїне! Той <i>Болг</i> , чийого батька ти вбив у Морії.
55.	Messrs Grubb, Grubb, and Burrowes	пп. Грабар, Грабар і Норчук	панове Греб, Греб і Вклунокс
	There was a large notice in black and red hung on the gate, stating that on June the Twenty-second <i>Messrs Grubb, Grubb, and Burrowes</i> would sell by auction the effects of the late Bilbo Baggins Esquire, of Bag-End, Underhill, Hobbiton.	На хвіртці висіло велике оголошення, де чорним по білому було зазначено, що «22 червня <i>пп. Грабар, Грабар і Норчук</i> продаватимуть із аукціону майно покійного Більбо Торбина, есквайра, Торбин Кут, що під Пригірком, Гобітон.	На воротах висіло велике оголошення чорними й червоними літерами, звіщаючи, що двадцять другого червня <i>панове Греб, Греб і Вклунокс</i> розпродаватимуть з аукціону майно покійного Більбо Злоткінса із Золотого кутка під Горою, Гобітон.
56.	the Sackville-Bagginses	Саквіль-Торбини	Торбіли-Злоткінси
	Bilbo’s cousins <i>the Sackville-Bagginses</i> were, in fact, busy measuring his rooms to see if their own furniture would fit.	Між іншим, кузени Більбо <i>Саквіль-Торбини</i> саме вимірювали його кімнати, щоб перевірити, чи вмістяться там їхні власні меблі.	Злоткінсові двоюрідні родичі <i>Торбіли-Злоткінси</i> якраз міряли його кімнати, щоб прикинути, чи добре там стануть їхні меблі.
57.	The old Master	Старий Правитель	Голова Озерного міста
	<i>The old Master</i> had come to a bad end.	<i>Старий Правитель</i> закінчив погано.	<i>Голову Озерного міста</i> спіткав лихий кінець.

Топоніми

1.	The Hill	Пригірок	Гора
	The Hill , as all the people for many miles round called it	Пригірок , як його називали всі	що її всі в окрузі називали просто Горою .
2.	across The Water	Заріччя	по той бік Водиці
	across The Water , the small river that ran at the foot of The Hill.	Заріччі — по той бік маленької річечки, що протікала біля підніжжя Пригірка	по той бік Водиці — річечки, що текла попід Горою.
	under The Hill or over The Hill or across The Water	чи то під Пригірком, чи по той бік Пригірка — в Загір’ї, чи в Заріччі	ні під, ні за Горою, ні по той бік Водиці.
3.	Mount Gram	Грім-гора	гора Грам

	He charged the ranks of the goblins of <i>Mount Gram</i> in the Battle of the Green Fields.	Це він атакував лави гоблінів із <i>Грім-гори</i> у битві на Зелених Полях.	В Битві на зелених полях Рикобик як налетів на лави гоблінів із <i>гори Грам</i>
4.	the East of East	Крайній Схід	найdaleший схід
	if I have to walk from here to <i>the East of East</i>	навіть якщо мені доведеться вирушити звідси на <i>Крайній Схід</i>	хай навіть доведеться йти пішки звідсіля до <i>найdaleшого сходу</i>
5.	the Last Desert	Крайземна Пустеля	Остання пустеля
6.	the Mountain	Гора	Самітня гора
7.	Mirkwood	Морок-ліс	Чорний ліс
8.	the Withered Heath	Сухі Вересовища	Сухе пустище
	<i>the Withered Heath</i> where the great dragons bred.”	<i>Сухі Вересовища</i> , де водилися дракони.	де <i>Сухе пустище</i> , на якому виводяться дракони.
9.	the Lower Halls	Нижні Зали	нижні зали
	That marks a hidden passage to <i>the Lower Halls</i> . ”	Вона позначає підземний хід до <i>Нижніх Зал</i> .	Так позначено прихований прохід до <i>нижніх зал</i> .
10.	Dale	Діл	Діл
	But men remembered little of all that, though some still sang old songs of the dwarf-kings of the Mountain, Thrór and Thráin of the race of Durin, and of the coming of the Dragon, and the fall of the lords of <i>Dale</i> .	Але люди мало що про те пам’ятали, хоча дехто й досі співав старих пісень про гномів — гірських королів, про Трора і Траїна з племені Даріна, про напад Дракона та про падіння володарів <i>Долу</i> .	Але люди з усього того мало що пам’ятали, хоч дехто ще співав старовинних пісень про гномівських королів Самітної гори, про Трора і Траїна з племені Дуріна, і про те, як прилетів дракон і як погинули володарі <i>Долу</i> .
11.	the Country Round	Околиця	навколишня місцевість
	He loved maps, and in his hall there hung a large one of <i>the Country Round</i> with all his favourite walks marked on it in red ink.	Він любив мапи, й у його передпокої висіла велика мапа <i>Околиць</i> , де всі його улюблені доріжки для прогулянок було позначено червоним чорнилом.	Він любив карти, і в передпокої у нього висіла велика <i>Карта навколишньої місцевості</i> з усіма його улюбленими стежками, позначеними червоним чорнилом.
12.	the Long Lake.	Довге Озеро	Довге Озеро
	We thought of going East, as quiet and careful as we could, as far as <i>the Long Lake</i> .	Ми думали вирушити на Схід, якомога тихіше та обережніше, й дійти до <i>Довгого Озера</i> .	Думали йти на схід, якомога тихіше та обачніше, аж до <i>Довгого озера</i> .
13.	the River Running	Бистриця	Річка Бистра
	We might go from there up along <i>the River Running</i>	Звідти ми могли би рушити вгору <i>Бистрицею</i> ,	Звідти ми могли б піднятися вгору по <i>річці Бистрій</i> ,
14.	Moria	Морія	Морія

	gave the map to his son for safety before he went to the mines of <i>Moria</i> .	перш ніж податися до копалень <i>Морії</i> , передав цю мапу на збереження своєму синові.	вирушаючи до копалень <i>Морії</i> , віддав карту на збереження своєму синові.
15.	the Green Dragon Inn, Bywater	корчма «Зелений Дракон» у Поріччі	харчівня “Зелений Дракон”, над Водицею
16.	Lone-lands	Пустельні Землі	_____
	Now they had gone on far into <i>the Lone-lands</i> ,	Нарешті вони заглибились у <i>Пустельні Землі</i> ,	
17.	Rivendell	Рівендол	Рівенделл
	I had not gone very far, however, when I met a couple of friends of mine from <i>Rivendell</i> .”	Я від’їхав не дуже й далеко, коли зустрів двох моїх друзів із <i>Рівендолу</i> .	Однак я недалеко й заїхав, як зустрів двох моїх приятелів з долини <i>Рівенделл</i> .
18.	the Misty Mountains	Імлисті Гори	Імлисті гори
	That is only the beginning of <i>the Misty Mountains</i>	Це лише початок <i>Імлистих Гір</i>	Тут лише починаються <i>Імлисті гори</i>
19.	Wilderland	Дикий Край	Дикий край
	we have got to get through, or over, or under those somehow, before we can come into <i>Wilderland</i> beyond	а нам треба якось перебратися через них, горою чи низом, аби дістатися до <i>Дикого Краю</i> , що лежить за ними.	і нам треба якось — через них, чи понад ними, чи попід ними,— добутися на той бік, бо тільки так ми можемо потрапити до <i>Дикого краю</i> , що лежить за горами.
20.	the Lonely Mountain	Самотня Гора	Самітня гора
	And it is a deal of a way even from the other side of them to <i>the Lonely Mountain</i> in the East where Smaug lies on our treasure.	І навіть на тому боці лишається ще довгий шлях до <i>Самотньої Гори</i> на Сході, де Смог стереже наші скарби.	А від гір ще залишиться добрячий шмат шляху до <i>Самітної гори</i> на сході, де на нашому скарбі лежить Смауг.
21.	the Last Homely House.	Останній Прихисток	Останній затишний дім
	Hidden somewhere ahead of us is the fair valley of Rivendell where Elrond lives in <i>the Last Homely House</i> .	Трохи далі ховається прекрасна долина Рівендолу, де в <i>Останньому Прихистку</i> живе Ельронд.	Десь попереду лежить чудова долина Рівенделл, а в ній живе Елронд в <i>Останньому затишному домі</i> .
22.	Gondolin	Гондолін	Гондолін
	They were made in <i>Gondolin</i> for the Goblin-wars.	їх викували в <i>Гондоліні</i> для воєн із гоблінами.	Викували їх у <i>Гондоліні</i> для гоблінських війн.
23.	the Great Shelf	Великий Уступ	Великий Залом
	The Lord of the Eagles bids you to bring your prisoners <i>to the Great Shelf</i> ,” he cried and was off again.	— Повелитель орлів наказує тобі принести полонених на <i>Великий Уступ</i> ,	- Повелитель наказує тобі перенести полонених на <i>Великий Залом</i>
24.	Carrock	Візкамінь	Каррок

	That Somebody made the steps on the great rock—the Carrock I believe he calls it.	Цей Хтось і повибивав сходи на великій скелі — якщо не помиляюся, він називає її Візкамінь .	Це ж він поробив сходинки на бескиді - здається, він його називає Каррок .
	He called it the Carrock , because carrock is his word for it. He calls things like that carrocks, and this one is <i>the</i> Carrock because it is the only one near his home and he knows it well.	Він назвав її Візкамінь , бо це підхоже слово. Він називає такі скелі «візкаменями», а ця — Візкамінь із великої літери, бо тільки вона розташована біля його дому й він добре її знає.	Він назвав його Карроком , тому що взагалі він не каже “бескид”, а “каррок”. Всі скелі та бескиди він називав “карроками”, а цей бескид тому Каррок, що єдиний поблизу його оселі, і він, той “хтось”, його добре знає.
25.	the High Pass	Високий перевал	Високий перевал
	We were crossing by the High Pass that should have brought us to the road that lies to the south of your country	Ми долали Високий перевал , який мав вивести нас на дорогу, що пролягає південніше від ваших країв,	Ми саме переходили Високий перевал , який мав вивести нас на дорогу, що південніше від ваших земель,
26.	the Great River	Велика Ріка	Велика річка
	North of the Carrock the edge of Mirkwood drew closer to the borders of <i>the Great River</i> .	А на північ од Візкаменя Морок-ліс підступає до берега <i>Великої Ріки</i> ближче	Північніше від Каррока Чорний ліс підступав ближче до <i>Великої річки</i> , й, хоч гори тут були ближче,
27.	the Grey Mountains	Сірі Гори	Сиві гори
	Before you could get round Mirkwood in the North you would be right among the slopes of <i>the Grey Mountains</i> , and they are simply stiff with goblins, hobgoblins, and orcs of the worst description.	Перш ніж ти дістанешся в обхід Морок-лісу на північ, ти опинишся якраз посеред схилів <i>Сірих Гір</i> , а вони просто кишать щонайпаскуднішими гоблінами, гобгоблінами й орками.	Перш ніж ви обійдете Чорний ліс із півночі, ви опинитеся якраз на схилах <i>Сивих гір</i> , а там аж кишить гоблінами, гоб-гоблінами та орками щонайгіршого виду і роду.
28.	the Forest River	річка Лісова	Лісова річка
	A stream flowed under part of the lowest regions of the palace, and joined <i>the Forest River</i> some way further to the east, beyond the steep slope out of which the main mouth opened.	Під найнижчими ярусами палацу протікав струмок, впадаючи в <i>річку Лісову</i> трохи східніше — біля підніжжя кручі, в якій зяяла паща печери.	Попід найнижчою частиною палацу протікав потік, що вливався в <i>Лісову річку</i> трохи далі на схід, за крутим схилом, де був головний вхід до печери.
29.	Lake-town	Озерне Місто	Озерне місто
	From <i>Lake-town</i> the barrels were brought up the Forest River.	З <i>Озерного ж Міста</i> діжки доправляють річкою Лісовою.	Від <i>Озерного міста</i> повні діжки везли вгору Лісовою річкою.
30.	Dorwinion	Дорвіньйон	Дорвініон
	It must be potent wine to make a wood-elf drowsy; but this wine, it would seem, was the heady vintage of the great gardens of <i>Dorwinion</i>	щоб Лісових ельфів почало хилити на сон, вино мало бути міцним, і це, здається, якраз було першосортне п’янке вино з розлогих виноградників <i>Дорвіньйону</i> .	Приспати ельфа може тільки міцне вино; ну, а це вино було чи не найміцніше з усіх винозборів неозорих виноградників <i>Дорвініону</i> .
31.	the Desolation of the Dragon	Драконове Пуститще	Драконова пустка

	They were come to <i>the Desolation of the Dragon</i> , and they were come at the waning of the year.	Мандрівники вступали у <i>Драконове Пустисьце</i> — а рік тим часом добігав кінця.	Гноми підійшли до <i>Драконової пустки</i> . Рік наближався до свого кінця.
32.	Ravenhill	Кручий Бескет	Круків бескид
	They made their first camp on the western side of the great southern spur, which ended in a height called <i>Ravenhill</i> .	Перший привал улаштували на східному схилі великої південної відноги, який завершувався шпилем, що звався <i>Кручий Бескет</i> .	Стали табором - першим табором - на західному схилі великої південної відноги, що кінчалася скелею, званою <i>Круків бескид</i> .
33.	Esgaroth	Есгарот	Есгарот
	He had a wicked and a wily heart, and he knew his guesses were not far out, though he suspected that the Lake-men were at the back of the plans, and that most of the plunder was meant to stop there in the town by the shore that in his young days had been called <i>Esgaroth</i> .	У нього була зла та підступна душа, й він знав, що його здогади недалекі від правди, а крім того, підозрював, що за всім цим стоять озерні люди і що більша частина награбованого має осісти в їхньому місті, яке за днів його юності звалось <i>Есгарот</i> .	Він мав лихе й підступне серце і знав, що навряд чи дуже помиляється у своїх здогадах, але він підозрював: намислили всю ту грабіжницьку виправу озерами і майже вся здобич має осісти в Озерному місті, яке за часів його молодості називалося <i>Есгарот</i> .
34.	the Iron Hills	Залізний Кряж	Залізні гори
	But go specially to my cousin Dain in <i>the Iron Hills</i> , for he has many people well-armed, and dwells nearest to this place.	А насамперед варто сповістити мого кузена Даїна із <i>Залізного Кряжа</i> , бо в нього багато добре озброєних воїнів і мешкає він найближче.	Але найбиштришого гінця пошли до мого двоюрідного брата Даїна в <i>Залізні гори</i> , бо той має добре озброєне військо і живе найближче.
35.	mountain Gundabad of the North	північної гори Гундабад	Гундабад, велика гора півночі
	Then they marched and gathered by hill and valley, going ever by tunnel or under dark, until around and beneath the great mountain Gundabad of the North, where was their capital, a vast host was assembled ready to sweep down in time of storm unawares upon the South.	Потому вони почали стікатися з усіх усюд, ідучи тунелями чи під покровом пітьми, аж поки в околицях і в надрах великої північної гори Гундабад , де була їхня столиця, зібралися величезні полчища, готові зненацька, дочекавшись бурі, нагрянути на Південь.	Далі почали гуртуватися в єдине військо, їхні загони йшли по горах, збиралися в долинах і все тунелями чи під покриттям ночі, аж поки довкола Гундабада , великої гори півночі, де була гоблінська столиця, скупчилося незліченне військо, готове з першою бурею навалитися на південний край.
<u>Назви об'єктів</u>			
1.	Orcrist	Оркріст	Оркріст
	This, Thorin, the runes name Orcrist , the Goblin-cleaver in the ancient tongue of Gondolin; it was a famous blade.	Цей меч, Торіне, руни називають Оркріст , тобто Гобліносік — стародавньою мовою Гондоліна; це слава зброя.	Цей меч, Торіне, руни називають Оркрістом , що стародавньою мовою Гондоліна означає “Гобліноруб”.
2.	Glamdring	Гламдрінг	Гламдрінг

	This, Gandalf, was <i>Glamdring</i>, Foe-hammer that the king of Gondolin once wore. The goblins just called it Beater, and hated it worse than Biter if possible.	А цей, Гандальфе, носив ім'я <i>Гламдрінг</i>, тобто Ворогобій, — колись він належав гондолінському королеві. Гобліни називали його Сікач і ненавиділи ще дужче, ніж Кусача.	Це, Гандальфе, <i>Гламдрінг</i> — “Врагоріз”, якого носив колись гондолінський король. Для гоблінів Гламдрінг був просто Гризь, і вони його ненавиділи гірше, ніж Куся,— якщо взагалі це було можливо.
3.	the Front Gate	Головна Брама	передня брама
	But we none of us liked the idea of <i>the Front Gate</i>.	Але нам — жодному з нас — не до вподоби ідея йти через <i>Головну Брму</i>.	Але всім нам осоружна була сама думка про те, щоб увиходити в <i>передню брму</i>.
4.	Side-door	Бічний Вхід	бічні двері
	That is why I settled on <i>burglary</i> —especially when I remembered the existence of a <i>Side-door</i>.	Через це я й вибрав зломщика — а надто коли згадав про існування <i>Бічного Входу</i>.	Ось чому я зупинився на викраденні — надто коли згадав, що є ще <i>бічні двері</i>.
5.	Front Porch	Передня Галерея.	передній ганок
	“We found them sheltering in our <i>Front Porch</i>.”	Ми знайшли їх, коли вони тулились у нашій <i>Передній Галереї</i>.	Ми натрапили на них, коли вони ховалися від негоди на нашому <i>передньому ганку</i>.
6.	Sting	Жало	Жало
	He felt a different person, and much fiercer and bolder in spite of an empty stomach, as he wiped his sword on the grass and put it back into its sheath. “I will give you a name,” he said to it, “and I shall call you <i>Sting</i> .”	Витерши кинджал об траву і сховавши його назад до піхов, він відчув себе іншим — набагато грізнішим і відважнішим, попри порожнечу в шлунку. — Я дам тобі ім'я, — промовив він, звертаючись до кинджала. — Зватиму тебе Жало.	Витираючи меч об траву і вкладаючи його в піхви, гобіт відчув себе зовсім іншою особою, куди лютішою і хоробрішою, дарма що бурчав голодний шлунок. - Я хочу дати тобі ім'я,- звернувся він до меча.- Віднині я називатиму тебе Жалом.
7.	the Wain	Великий Віз	Віз
	Only from the map did Bilbo know that away up there, where the stars of the Wain were already twinkling, the Running River came down into the lake from Dale and with the Forest River filled with deep waters what must once have been a great deep rocky valley.	Лише з мап Більбо знав, що вдалині, де вже мерехтять зорі Великого Воза, від міста Долу збігає річка Бистриця, наповнюючи вдвох із Лісовою Довге Озеро, на місці якого раніше, напевно, була велика і глибока скеляста долина.	Тільки з карти знав: десь у тому місці, над яким уже блищали зорі Воза, річка Бистра, біжучи з Долу, впадала в озеро, наповнюючи, разом із Лісовою, глибокими водами те, що колись було великою кам'янистою долиною.
8.	the Arkenstone of Thrain	Дорог-камінь Траїна.	Траїнів Гори-камінь
	But fairest of all was the great white gem, which the dwarves had found beneath the roots of the Mountain, the Heart of the Mountain, the Arkenstone of Thrain.	Але найпрекраснішим з усього був великий діамант, який гноми знайшли в надрах Гори, — Серце Гори, Дорог-камінь Траїна.	Але найгарніший з усього того був великий білий самоцвіт, який гноми викопали з-під самих надр,- серце Самітної гори, Траїнів Гори-камінь.

Назви подій			
1.	Durin's Day	Дарінів день	Дурінів день
	“Stand by the grey stone when the thrush knocks, the setting sun with the last light of <i>Durin's Day</i> will shine upon the key-hole.”	Стань при сірому камені в <i>Дарінів день</i> , щойно закладає дрізд і призахідне сонце промінням останнім осяє шпарину замка».	Стань біля сірого каменя, де стукає дрізд, і призахідне сонце останнім променем <i>Дурінового дня</i> вкаже замкову шпарину.
	“Then what is <i>Durin's Day</i> ?” asked Elrond. “The first day of the dwarves' New Year,” said Thorin, “is as all should know the first day of the last moon of Autumn on the threshold of Winter.	Що ж це за <i>Дарінів день</i> ? — запитав Ельронд. — Це перший день гномівського Нового року, — пояснив Торін, — він припадає, як усім має бути відомо, на перший день останнього місяця осені (за місячним календарем) — тобто це переддень зими.	То що ж тоді таке <i>Дурінів день</i> ? — поцікавився Елронд. — Це перший день гном'ячого Нового року, — пояснив Торін. — Як усі знають, він є першим днем останнього місяця осені на порозі зими.
2.	Midsummer's Eve	Літня	Купала
	Old Took used to have them on <i>Midsummer's Eve</i> .	Старий Тук зазвичай затівав їх у ніч проти <i>Літня</i> !	Старий Тук щоліта влаштовував фейєрверки на <i>Купала</i> !
3.	Engagement Tablet	Книга Візитів	Дошечка справ
	he put them down on his <i>Engagement Tablet</i>	якби не робив нотаток у спеціальній <i>Книзі Візитів</i>	тому він усе записував на своїй <i>Дошечці справ</i>
4.	battle of Five Armies.	Битва П'ятьох Армій.	Битва п'яти військ
	Bilbo never saw them again—except high and far off in the <i>battle of Five Armies</i> .	Більбо більше ніколи їх не бачив — лишень одного разу високо в небі під час <i>Битви П'ятьох Армій</i> .	Більбо їх більш не побачив - ото хіба здаля і дуже високо під час <i>Битви п'яти військ</i> .
5.	the Unexpected Party	Неочікувана гостина	Несподівані Гості
	He was quite content; and the sound of the kettle on his hearth was ever after more musical than it had been even in the quiet days before the <i>Unexpected Party</i> .	Він був цілком задоволений життям, і чайник у нього свистів на вогні ще мелодійніше, ніж у безтурботні дні перед <i>Неочікуваною гостиною</i> .	Соромно мені за Більбо, та мушу сказати, що він на те не зважав. Був собі задоволений, і спів чайника на вогні здавався йому відтоді куди мелодійніший, ніж колись, за спокійних часів, до <i>Несподіваних Гостей</i> .